


Поэзе антологи

Са дошо
Г1алг1айче

Моя Ингушетия



Министерство культуры Республики Ингушетия
Национальная библиотека Республики Ингушетия
им. Дж. Х. Яндиева

Поэзе антологи

Са дошо
Г1алг1айче

Моя Ингушетия

2015



УДК 82
ББК 84(2Рос=Инг) 6-5
С 12

Руководитель проекта

Р. А. Газдиева

Составитель

Я. С. Патиев

Са дошо Г1алг1айче: поэзе антологи / сост. Я. Патиев; Нац. библи. Респ. Инг. им. Дж. Х. Яндиева. – Ростов н/Д: Южный издательский дом, 2015. – 172 с.

Моя Ингушетия: антология поэзии. – Инг.

В сборник вошли стихотворения классиков ингушской литературы, известных ингушских писателей и начинающих авторов о «малой родине» – Ингушетии – Г1алг1айче. Многие стихи написаны еще до образования Республики Ингушетия в 1992 году и посвящены образу родной земли, Родины.

ISBN 978-5-98864-074-5

© Национальная библиотека Республики Ингушетия им. Дж. Х. Яндиева. 2015
© Южный издательский дом, оформление. 2015

Албаков Джабраил

Г1алг1айче, хьо еза сона

Г1алг1айче, хьо еза сона,
Во1а нана езаш мо,
Гаьна, гарга, дикан, вона
Хьоца дакъа ду дего.

Еза сона г1алг1аче лоаме –
Г1алай, в1овний бирса мохк,
Хьяьна наькхах Тирк докхош йола
Бешлоам т1ера х1ара морх.

Деза сона ораш, аьлеш,
1арам, Эса, Шолж, Г1алми,
Форд мо терка ялатий ареш,
Кура г1алг1ай – вежарий.

Еза сона Ачалкхенаш,
Маг1албике, Наьсаре,
Жовхьар-Г1алмисте, со кхеваь,
Вахар дарий шо ецаре?!

Беза сона, пехка фо мо,
Чкъаьран эшаш санна хий,
Мехка сибат хувцаш боахка
Глалглай ховха мехкарий.

Корта беттал беза хано
Лоа мо клайбаь къонахий,
Дог мел детталу цу къоаной
Сий дича, хац даь варгвий.

Глалглай ноаной беза сона,
Сох кхетаргвац цар ца ваьр.
Глалглайче, хьо еза сона,
Со се глалгла воландаь.

Бериханов Джабраил


Деъхенцара безам

Алал, ва нах, къайле йоцаш,
Даъхел дезаг1а х1ама дий?
Цунгара бала шийга боацаш
Хуле, из-м лай ма вий.

Моллаг1а бохам дега хуле,
Хьо сай йолаш велалу,
Хьоцара къаьста гаьнавоале,
Вахар сона дегазлу.

Баркал хилда, Даъхе, хьона,
Сох хъай во11а ма лоарх1ий,
Халкъан ираз х1ара денна
Шолхадоахаш хьо ма йий.

Хьона зене воаг1ар оаташ,
В1алла ца луш хуле к1аьд,
Хъа ло1ама хьалхавувлаш
Вале, из ва виза к1ант.



Даъхе, хьоца воацаш лелар
Овлаш доаца га ма йий,
Хьа барт, цхьоаг1о эг1о г1ертар –
Са хьалхара моастаг1а из ма вий.

Х1ара ноахал хила еза
Б1а санна хьо лораеш,
Гаънах коаст мо, хьоца хьерчаш,
Хьа дог даим деладеш.

Ведзижев Ахьмад

Г1алг1айче

Ц1ерца, зуламца моастаг1чо
Ца хадийташ бохам.
Моастаг1чоа
Духьал латташ
Хьо хьавеналга сона хов.

Нагахь эшаш моттиг хилча
Шоашка йоацаш завзал.
Даима
Хьа кьонгаш кийча хиннаб бов.

Революцен кхайкая хилча
Т1ем т1а хьалха латташ.
Панаш мо.
Майра хеташ
Е хьа кьонгаш хиннаб.

– Бокьо бахьан кьувса! – аьнна.
Партех шеко йоацаш.
Даима
Бокьо яккха
Цунна т1ехьа лаьттаб.

Наъна лоамашка кхийнача
Іа низ тийннача
Хъа къонгаш,
Хъа сий лорош
Дуккхаза цІий мехкадаъд.

Хъох есар де паччахъ велча,
ЦІаккха ка ца агаш.
Турпал кхокха
Цар цунна
Массаз духъал лоаттабаъб.

Тахан ираз долча мехка
ДоагІа дакъа кхаъча.
ГІалгІайче,
Денгар-денга
Тоалуш, хозлуш хъо латт.

Хъоца паргІато йоаккхаш кхайка,
Хъох бекхана къонгий
ЦІена цІий
Эрна дайна
Ца хиларах со кхет.

Кхоанено хъа ираз, беркат
Партен хъалхаленца,
ГІалгІайче,
Деборгхиларах
Шеко йолаш со вац.

Нагахь эше укх вай мехка,
Шоай вахар, низ кходаь,
Хьа кьонгаш
Шоашкар доаглар
Дадаланза бергбац.

Вахар бахьан кьовсам лоаттош.
Харцо юстар тетгаш,
Лорадеш
Хьай сийрда сий
Хьо кхувш хулга сона лов.

О Глалгайче, о Глалгайче,
Цхьа тладам, цхьа тладам,
Ца буташ,
Сай ций эше,
Хьона бала буь аз дув.

Вышегуров Магомед



Г1алг1айче, поэташа
Нийсьяьй хьо эзделца,
Беркатаца, деналца,
Хьабкьалца нийсаяьй.

Г1алг1айче, поэташа
Нийсаяьй хьо малхаца,
Бетгаца, седкьаца,
Илленца нийсаяьй.

Т1аккха аз сенца
Нийсаергья хьо,
Хьамсара Г1алг1айче?

Наьна дог мара
Нийсалургдац хьоца!



– Г1алг1айче,
Яц хьо
Коанашка ховшшал мара,
Амма аламаш
ма шорта да хья лаьтта.

– Денала боарам бац.
– Г1алг1айче,
Яц хьо
Коанашка ховшшал мара,
Т1аккха хья сиглен к1ал
Ер дуне мишта латт?

– Дикала боарам бац.

– Г1алг1айче,
Яц хьо
Коанашка ховшшал мара,
Х1аьта а
Са хьоцара безам
Ховшалац сигален к1ал.

Г1алг1айче

Хетаю инарал-лейтенанта

М. Султыгова

Г1алг1айче, Г1алг1айче,
Нана Г1алг1айче,
Ер дуне мел латт
Яхийла хьо.

Хьона мут1ахь хургвоаца
Во1 хьал ма кхувла,
Эзделах йохаргйола
Йо1 хьал ма кхуйла.

Ц1окъ-лоама дог да
Г1алг1ачун кер чу
Парг1атон аланца
Сийрдадаьнна доагаш.

Адамле еза,
Ер дуне деза,
Безам г1алг1ачо
Боча лелоргба.


Беркат ма эшалда,
Г1озал ма эшийла,

Малх санна лепалда
Вай халкъа сий.

Сигала Даъла ва,
Лаьгта – Г1алг1айче
Дала даькъала йойла
Тха нана хьо.

Моя Ингушетия

Солнце-бог над Землею встает,
Улыбается гордый Кавказ,
С древних пор здесь живут ингуши –
Люди чистой и светлой души.
Стар и млад к вечной дружбе готов,
А страна, как подарок богов.
Ингуши-братья солнца, огня.
О! Без вас не прожить мне и дня.
Рыцарь неба, Кавказа – ингуш,
Знают все – в сердце истинный муж,
Потому я люблю мой народ,
Да продолжится чистый наш род.
Наши помыслы – брызги росы,
А судьба – вздох весенней грозы,



Потому нам счастливыми быть
И навеки достойными слыть.
Ингушетия – мой талисман,
Моя песня, мой солнечный гимн,
Благородство, мужество честь
В Ингушетии были и есть.
Ингуши, ингуши, ингуши,
В вас не чаю, не чаю души.

Г1алг1ай кЪама хетаяь назам

Аллах1а сийрда ц1и дегашка екаш,
Денала бирса ц1ий пхаьнашка кхехкаш,
Сийдола г1айлг1ай ба камаьршал екъаш,
Турпала г1алг1ай кЪам – ер дуне хоздеш.

Майрала доага дог – х1аране кер чу,
Эздеда г1алаш – х1аране дег чу,
Адамлен мерза са – дошо Г1алг1айче,
КЪонахий Даьхе – кура Г1алг1айче.

ХЪаьнала кЪахъегаш хургда вай д1аьхий,
Йийхъача лаьтто лоаттаергъя хЪоанал,
Малх санна боча ба г1алг1ашта хЪаьший,
Деррига кЪамашца леладу хЪоашал.

Майрала доага дог – х1аране кер чу,
Эздеда г1алаш – х1аране дег чу,
Адамлен мерза са – дошо – Г1алг1айче,
КЪонахий Даьхе – кура Г1алг1айче.


Вай маърша дахалда г1алг1ай мотт бувцаш,
Вай г1оза дахалда г1алг1ай яхь лелош,
Иразе яхийла нана Г1алг1айче,
Кортамукъа яхийла нана Г1алг1айче.

Майрала доага дог – х1аране кер чу,
Эздеда г1алаш – х1аране дег чу,
Адамлен мерза са – дошо Г1алг1айче,
Къонахий Даъхе – кура Г1алг1айче.

Г1алг1ай назам

Турпала накъах йоаг1а тха Даъхе.
Хьо езаш, хъа духъа лов тхона даха.
Моастаг1а калургйоаца сийдола Г1алг1ай –
Лир доага йижарий, яхь йола к1антий!

Г1алг1айчен вахар – къонахчал, эздел.
Г1алг1ачен рузкъа – яхь, бакъдар, хъабкъал.
Ер дуне мел латт тха нана яха!
Яха, Г1алг1айче, кортамукъа яха!



Тха боча маърша мохк, малх санна къага.

Тха зовне сийрда мотт, дунен т1а бека.

Даъла ва фарал камаърша екъаш.

Хьамсара Г1алг1айче иразах кхееш.

Г1алг1айчен вахар – къонахчал, эздел.

Г1алг1айчен рузкъа – яхь, бакъдар, хьабкъал.

Ер дуне мел латт тха нана яха.


Яха, Г1алг1айче, кортамукъа яха!

Вышегуров Мохъмад



Сона-м еза Хьо
зламига яле а,
дакъзаза яле а,
хьона тлаглолла
сога гелал яхье а,
хлана аьлча
са да – глалгла,
са нана – глалгла,
са дог – глалгла.

Сона-м еза Хьо,
хлана аьлча
адамлен ца1 мара бац малх,
ца1 мара
Сигле,
ца1 мара
Лабгта,
са а яц ца1 мара
Хьо.



Сона-м еза Хьо
зІамига
заьлза яле а,
даькъаза,
миска яле а.

Сона-м еза Хьо,
Нана ГІалгІайче.

Гагиев Гирихан

Даъхенах дола илли

Лоамаш да латгаш,
К1ай бовхъаш къегаш,
Деррига дуне
Царех да хъегаш,
Доаг1аш да Эсса
Лоамашкар хыйдда,
Доаг1аш да Эсса,
Ловзаеш талг1еш
Сигала бесса.

Алал-шоай, алал, вежарий,
Алал-шоай, алал, йижарий,
Вай мехках хозаг1а цхъаькха бий?
Боацалга вайна ховш ма дий!

Сигала г1аьтга
Лелаш да лаьча,
Мерза да вахар
Хьо нанас ваьча.
Тхъамада ва хьо
Хъай мехка вахе,

Кхычахъа леле-м,
Хургвац хьо в1ахий!

Алал-шоай, алал, вежарий,
Алал-шоай, алал, йижарий,
Вай мехкал хозаг1а цхъаькха бий?
Боацалга вайна хоаш ма дий?

Дахалда даим
Вай маьрша долаш,
Вайна юкьера
Барт ч1оаг1а болаш,
Хъувкъадеш к1а-борц
Аренаш йизза,
Ловзабеш безам
Дегаш хьалдизза.

Алал-шоай, алал, вежарий,
Алал-шоай, алал, йижарий,
Вай мехках хозаг1а цхъаькха бий?
Боацалга вайна ховш ма дий!

Я хочу надеяться, что всегда ты сам
Тоже поклоняешься этим божествам!
– К ним неистребимою
Я душой стремлюсь,
Но тебе, родимая, жарче я молюсь.

Земля отцов

*Злой чечен ползет на берег,
Точит свой кинжал.*

М. Лермонтов

Кинжалы сжимаю, стоят ингуши.

В. Маяковский

Эту землю стыдно попить ногами –
Так она красива, так она добра.
Даже самый скромный, самый серый камень –
Драгоценный: вечность он в себя вобрал!

Здесь бывали битвы, здесь кинжал точили,
Но точить любили не кинжал, а плуг.
Враг бежал отсюда и взмывала илли,
Если в горской сакле появлялся друг.

Презирали люди здесь убийц от века,
За кинжал хватались, лишь спасая честь.

Если же лишали жизни человека,
Над убийцей тут же нависала месть.

Как везде, у неба здесь дождей просили,
И молили мирных, некровавых дней.
Как везде, пахали, как везде, косили,
Только вот влюблялись, может, посильней.

Не кинжальным блеском край гордился отчий –
Он гордился блеском вековых вершин,
Мудростью своею, мастерством рабочих,
Красотою женщин, мужеством мужчин.

И когда б умели мыслить эти горы,
Обладали даром говорить к тому ж,
То, наверняка бы возгласили хором:
Он не злой, чеченец. И не злой – ингуш!

Вместо послесловия:

***– Не здесь ли Прометей Зевс карал,
Цепями к скалам приковав когда-то?
– Быть может, здесь, но ни одна из скал
В жестокости богов не виновата!***

(К. Кулиев)

*июнь 1997 г.
Грозный*

Ингушетия

Ты мала, конечно, Ингушетия,
Но сердцам влюбленным не тесна ты...
Твои горы вижу на рассвете я,
Или то шагают в небо нарты?

Знаю земли дальние и близкие,
Изучил Памир и даже Анды,
Но, клянусь, твои луга альпийские
Описать не хватит мне таланта!

У твоих сынов рука натружена
И звонка твоих поэтов лира...
Вся ты – словно нежная жемчужина
В грубоватой оболочке мира.
Облака так мягко плеч касаются,
И так радостно бежит дорога...
Ингушетия, моя красавица,
Если б не было тебя на свете,
Был бы белый свет бедней намного!

май 1994 г.

Бахалба Даймохк

Декалахъ, илли, декалахъ,
Ювцалахъ Г1алг1айче 1а...
Кхехкаш ба цунцара безам,
Кхехкаш ба, дог хьалдиза!

Боаг1аш ба малх,
Боаг1аш ба малх,
Т1ера д1акхесса дохк.
Бахалба хьо,
Бахалба хьо,
Бахалба хьо, са Даймохк!

Ловзалахъ, дог са, ловзалахъ,
Ловзалахъ, кхо ца деш хье...
Кьоагадаь деррига дуне,
Лепаш я са Г1алг1айче!
Боаг1аш ба малх,
Боаг1аш ба малх,
Т1ера д1акхесса дохк...
Бахалба хьо,
Бахалба хьо,
Бахалба хьо, са Даймохк!

Ма гулда сона, Г1алг1айче,
Ма гулда сона хьа во...
Хьесталва, хьесталва даим,
Хьесталва хьа безамо!

Боаг1аш ба малх,
Боаг1аш ба малх,
Т1ера д1акхесса дохк...
Бахалба хьо,
Бахалба хьо,
Бахалба хьо, са Даймохк!

Все стремится к земле

Земля моя,
Низинная иль горная,
От века ты не грязная,
А черная!
Все, что вокруг я вижу
Наяву,
Тобой дано!..
Тобой дышу!
Живу!
Ты – сердцевина жизни,
Смысл ее!

Красивее всего –
Лицо твое!

К тебе, Земля,
Стремится все на свете:
Тяжелый плод
Летит с зеленой ветви,
Звезда с небес
И снег,
И солнца луч,
И жемчуг рос,
И молния из туч,
И, если настоящая работа,
С чела людского –
Горечь капель пота,
Соль слез из глаз в беде
Или в бою
Героя кровь...
И все – на грудь твою!

Все, начавшись с тебя,
К тебе стремится,
Чтобы с твоим,
Земля,
Бессмертьем слиться!

Г1алг1айче

Уккхаз ваьв со, уккхаз бувца
1омавеннав мотт...
Г1алг1ай дог ший кер чу долчоа
Яц Г1алг1айче готта.

Г1алг1айче – са дог, са вахар,
Г1алг1айче – са «жай»,
Цхъа са да вай шинне доахар,
Къаста йиш яц вай!

Ший чоалбано хозбаь к1айча
Латгаш ба Баш-Лоам...
Г1алг1айче, хьо б1аргаяйча,
Хул к1анташта тоам!

Безам бувцаш боалий беша
Ираз лех шинне...
Г1алг1айче ца хилча, теша,
Къе хургдар дуне!

Уккхаз ваьв со, уккхаз бувца
1омавеннав мотт...
Г1алг1ай дог ший кер чу долчоа
Яц Г1алг1айче готта.

Даѝ лаѝттага

Моаршал да хьога,
са даѝ лаѝтта,
Хьа баѝций хьажо
са дог г'оздоах.
Бийсанна хьа миho
теркаду са г'анаш,
Гуйранна хьа оалхазараша
со сомавоах.
Сигале хьаллоатгаеш
да хьа кура лоамаш,
Уж децаре,
сигале Гойожаргьяр.
Нускалаш санна латт
хьа зиза теѝа боалаш,
Аз царех моллаг'а а
маѝре доаладергдар.
Хьа маѝлха з'анараша
хьест юхь г'ара ц'ока,
Хьа седкьий сердалонца
д'аийнад са ц'ий.

Шийл доккхаг I кхы
доацаш
ираз кхаьчад сога:
Хьа сискал яа,
мела хьа хий.
Хьо духха дахалда,
са дог деладеш,
Массанена а хьо маьрша
гургдолаш...
Се мел вах,
вахаргва со
хьо дег чу леладеш,
ДIаваьлча,
са дегах а
даьй лавтта хургдолаш!



Даъхе, Даъхе,
Ва са Даъхе,
Цхъаккхе х1ама
Дий хъа маъхе?
Хьоца воацаш
Цхъа ди доаккхе,
Сона деррига
Дуне харц...
Хьох г1алгаша
«Дошо Даъхе»
Хоза хета
Оалаш дац!



Даъхе, Даъхе...
Хьо – са вахар,
Хьо – са рузкъа,
Ше мел дар...
Цхъа са да
Вай шинне доахар,
Цхъа дог да
Вай шинне дар.

Даъхенга

Х1ара денна, малх ше санна,
Хьо са б1аргашка хьалкхет,
Хьа хозалах лотаденна
Илли са б1аргашка г1етт.
Хьа сердлоно х1ара аькха,
Х1ара кхера, бер мо, хьест.
Цу сердлоно сийрдабаьккха
Безам, кхокха хинна, кхест.

Из сердло, хьо цох йиза я,
Са маьженашца д1аув...
Со хьаваьннав хьа зизаех,
Со хьа седкьех хьаваьннав.

Са йижарий, – лоаман шовдаш, –
Дилла сона духьалъуд.
Хьа гаьнашта яьча човнаша
Са дег т1а а муаш дут.

Хьа баьций мушт лел са ц1ийца,
Хьа тхир да са б1арга хий...
Т1аккха хьа 1адика йийца,
Хьох къаста са бокьо йий?!

Лавтга оаха, дотте чхьаглар,
Цхьа дув буаш ек са оаз:
«Даьхено хьаденна вахар
Даьхенна дIалургда аз!»

Дег тIара

Са кьам, хьона йоаг са уйла,
Хьона доаг са кьона дог.
Хьо ца хилча, хургъяр шийла,
Латтаргдар бIаргашка дохк.

Хьо я бIаргаш сийрдадаьхар,
Iаьржа бийса эккхаяьр.
«Дай-Мохк», «Нана», «Вахар», «Даьхе» –
Уж диь дош да со кхеваьр.

Уж диь дош бахьан са даьша
ТIем тIа Iодийхкад синош.
Ираз, беркат, вошал, машар
Наха луш да уж диь дош.

Хьона мог чхараш тIа кхеде
Зизаш, кIоаргга бакккха мул.
Хьа низ бола кулг дIакхете,
Сийгах бIарчча седкьа хул.

Ираз дал хъайца г1а баха,
Теша: со – хъа з1амаг1 ва...
«Дай-Мохк», «Даъхе», «Нана», «Вахар» –
Цу диъ деша цхъа мах ба.

Да уж дешаш сийрда, ховха,
Ца1 д1ааълча, диъэ хоз...
Са къам, цудухъ дегай й1овхал,
Наъха безам 1а т1аоз.

Цудухъ, хъона йоаг са уйла,
Хъона доаг са къона дог...
Хъо ца хилча, хургъяр шийла,
Латтаргдар б1аргашка дохк!



Земля отцов...
Чем дальше мы на ней
Живем и отдаем
Ей наши силы,
Тем каждому из нас
Она родней,

Милей ее колосья
И могилы.
Напрасно враг
Нас на прицел
берет,
Надеется, что мы
Сдадимся в страхе...
Умрет
И в землю
Ляжет он вперед,
Чем мы разлюбим
Дорогую Даьхе!

К Ингушетии

Мать Ингушетия, в беге этих дней,
Никого на свете я не любил сильней.
Даже и в Швейцарии жить бы я не мог...
Кряжей твоих царственных выше только Бог!
Реки родниковые, благодать вершин
В сердце, петь готовое, твой вбирает сын.
Башни поднебесные, мужество отцов
Каждой строчкой пестовать твой поэт готов.

Девушки встречаются – не подымут глаз,
Иначе красавицы обожгли бы нас!
Мать моя сушая, губишь ты меня,
Вишнями цветущими в доску опьяня.
Я хожу поэтому без вина хмельной,
Вдохновляя сплетников в стороне родной!



Осторожно на траву ступаю,
Осторожно на песок ступаю,
Где бы ни ступал, не забываю:
Я на грудь родной земли ступаю.



Может против истины грешу,
Край отцовский называя раем,
Только я одно понять прошу:
Мне не надыхаться отчим краем.
– И за что поете этот край? –
Бросил мне один турист французский. –
Здесь повсюду камни... Где же рай?
Где блаженство вместо перегрузки?

...Край моих отцов не краше всех
В мире этом... Только без него я
Не смогу влюбиться в детский смех,
В птичьи песни, в небо голубое.
Здесь у нас обилие камней,
Всюду камни – строгие, литые...
Эти камни Родины моей
Не отдам за слитки золотые.

Родина моя! Тебе одной
Клялся я в любви... Клянусь и ныне...
Лучше камнем быть в стране родной,
Чем цветущим деревом на чужбине!

Молитва к родному краю

О, край ненаглядный!
Хотя наши встречи
и редки,
Я – родом отсюда,
Я весь, Ингушетия,
твой,

Возьми мое сердце,
что выпрыгнуть хочет
из клетки
Грудной,
и повиснуть на ветке
твоею айвой!
Вершины Джайраха,
снегами
слепящие око,
Зовущие в небо –
парить
и пьянеть синевой,
Неужто взаправду они
не творение
Бога,
А только сдвиженье
материи
неживой?!Холмов Али-Юрта
роскошно-зеленый
ковер,
Расшитый цветами
богато весьма
и искусно,
Конечно от Бога –

клянусь
и печатью и устно!
Не атеисты же выткали
этот узор?
Отбросьте сомненья:
на радость нам всем
замесила
Назрановских нив
и яндырских лесов
благодать
Не мертвое нечто,
а высшая,
светлая сила –
За их красоту
можно жизнь
без оглядки отдать!
Мой Бог,
помоги мне восславить
достойно и мудро
Экстаз водопада
и кротость
июньского утра,
И хмель неумный,
что древнюю башню
обвил –

На это не хватит
моих
человеческих сил!

Небо Отечества

Небо Отечества –
нежное, чистое...
Раны залечатся,
бури я выстою,
Вынесу, выдюжу
горе любое...
Лишь бы с тобою!
Лишь бы с тобою!
Лишь бы тобою
насытилось сердце,
Лишь бы твоею
звездю согреться,
Той, что из края любого
видна
И высветляет
все клятвы до дна!
Небо Отечества,
небо Джайраха,

Небо Мят-Лам,
 чья бессмертна папаха,
Как ты сияешь
 и как ты прекрасно,
Словно с тобою
 сливались от века
Души погибших,
 чтоб ты не погасло!
Небо Отечества –
 совесть отцов,
Где б ни скитался,
 я слышу твой зов,
И, возвращаясь к тебе,
 очищаюсь,
Словно к святыне святынь
 причащаюсь...
Нет, не из лести
 пишу я все это –
Ты в непогоду любую
 согреешь...
Знай, что враги мои
 сгинут со света
Прежде, чем ты
 за меня покраснеешь!




Хъа духъа лалва со,
са Нана-Даъхе,
Дита сай иллеш,
сай халхар...
Нагахъ, 1а «ваха»
сога тахан яхе,
Вахаргва
кхаьннена хъалхар.
Цу шинех
фу дича бакъахъ да ала,
Хъа во 1о
1а аьннар кхоачашдергда.
Хъа аьгтув – са аьгтув,
са бала – хъа бала,
Хъо йоацаш доаг1а ди –
1аьржа хургда.
Цхъабакъда,
со лай а, са Даъхе-Нана,
Хъо яхаш хуле,
со вахарг ма вий...

Со ва
хъа лоамаш,
хъа шовдаш,
к1и канаш,
Хьо я
са сердало,
са уйла,
са ций.

Яхийла Даъхе

Дукхаеза сона
сай Даъхен баъцаш,
Дукхабеза сона
сай Даъхен мух...
Еррига сай Даъхе
дага ца лоацаш
Висача,
язлац арг1анар муг1...
Баъца т1а воал со,
маъчеш 1оаяхе,



Хъастага кховд со –
из цѣна ба...
Яхийла, яхийла
са хоза Даъхе –
Из яхе, вай а
дахаш хургда!

Гамботов Борис

Г1алг1айче

Малав! Са г1алг1ай
Мохк бац яхар?
Малав! Са г1алг1ай
Къам дац яхар?
Малав! Са тайпана
Г1ала яц яхар?
Малав! Са хъамсара
Доттаг1ий бац яхар?

Д1аховш хилалаш
Массарга ях аз.
«Г1алг1айче! – яхаш,
Хоза мохк ба са.

Деналах, эзделах,
Г1улакхах хъалдизза,
Цу мехка дахаш,
Г1алг1ай къам да са!

Блашерашка моастаг1чоа,
Ка ца луш хъайоаг1а,
Лоаме йизза латташ,
Лакха в1овнаш я са.

Г1алг1ай къам дезаш,
Цунца машар безар.
Малаг1ча къаман бале а,
Уж доттаг1ий ба са.

Горчханов Бадрудин

Г1алг1айченга

Укх дунен деррига дозал хьоца да.
Со могаш вац хьа лирах 1еба вала.
Цун, дог хьалдукъаш бола, сийрда ала
Са селхане, са т1ехьале, вахар да.

Со мичча хана а, кхело тувлаваь,
Хьа г1айг1аех, хьа тоамех хийравоаккхе.
Укх маьлхе кхача во хургдац кхы доккхаг1а.
Цо са хьоргда са, томах кьоастадаь.

Хьай сийлен духьа лаьтга 1унал деш,
Со 1алашвелахь низах хьайца ваха,
Хьайх бакъдар дувцаш, ц1ена иллеш даха.
Цхьан мицха зиргтал юхьа кьоал ца деш.

Дидигова Раиса

Родная Ингушетия

Мой бархатный волшебный край!
Мелодии ущелий, гор,
Земной пронизывая рай,
Небесный радуя простор,
Плывут над Родиной моей,
Теряясь в нежных облаках,
Рассеивая мрак ночей,
Играя в солнечных лучах.

Объяты скалы и хребты
Густою зеленью лесов,
И совершенной красоты
Исполнен девственный покров...
Сочится радугою свет,
Резвится водопад в порогах,
Даря пожизненный обет
Быть с нами в счастье и тревогах.

Равнина у подножья гор
Лежит покорно зеленеясь...
К ней любящий суровый взор

Свой обратил седой Кавказ;
Долинами коварных рек
Болезненно рассечена,
Под произволом прошлых лет
И ныне жить обречена.

Неповторимой красотой
Влечет ансамбль стройных башен,
Жильем и... крепостью порой,
Служивший мудрым предкам нашим;
Творенья строгих мастеров,
Застывшие в надменной позе,
Хранят историю веков,
Зовут, сияя, словно звезды!

Не омрачить нам их седин,
Что серебрятся незабвенно...
Бег времени необратим,
И возродится несомненно,
Омытый кровью отчий край,
Земля, в слезах воспетая,
Раздробленный бесценный рай,
Родная Ингушетия!

1975 г., февраль

Цвети, республика!

Цвети, республика родная!
Свет неба, красота земная
Сосредоточены в тебе...
Но... в непростой твоей судьбе
Бывали ночи затяжные,
А дни – короткие такие,
Что еле воспринять могли
Сиянье солнца после тьмы;

Лет молодых твоих теченье
И золотых лучей свеченье
Завесу мрака отвели...
Вновь веру люди обрели;
Благословенные деянья,
Воспрянувшие дарованья
И воплощенные мечты,
Республика, все это – ты!

4 июня 2001 г.

Дударов Урусхан

Даъхенга

Хьамсара Г1алг1айче,
Хьо – Дунен Ялсмале!
Хьол хозаг1а фу гургда,
Хьо йоацаш висача,
Б1арг сево хьоастаргба?
Далла бу аз хоастам
Хьо сайна ялара,
Бергба даим теркам
Хьо маърша хилийта.
Хьа ц1ена фо ца хилча,
Кер сево бузоргбар,
Хьа мехкарий боацача,
Безам хьанца буаргбар?
Лоаман шовда доацача,
Хьогал сенца йохоргьяр,
Юкье безам боацача,
Тхо мишта дахаргдар?
Сай доацача лаьттах
Ц1аккха со хьагаьвац,
Цхьаккха наьха мехках
Дог кхоарда аз даьдац.

Дукха еза Даъхе,
Хьо – Дунен Ялсмале!
Хьол дезаг1а фу хургда?
Хьо йоащача со вахе,
Дог сево делоргда?
Далла бу аз хоастам
Хьо сайна ялара,
Бергба даим теркам
Хьо маърша хилийтара!

Мец хье ч1оаг1а валарах.
Даар чаме да аьле.
Шун т1а эздий важалахь –
Халахь волга хье г1алг1а.
Сутарал ма гойталахь.


Безам боккха хиларах.
Езачоа везац аьле.
Эсала ма хьовзалахь –
Халахь волга хье г1алг1а.
Эздел доха ма делахь.

Хало хьайга кхачарах
Ла низ хургбий-хьог1 аьле.
В1алла шек ма валалахь –
Халахь волга хье г1алг1а.
Денал долаш хилалахь.

Зязиков Багаудин

Страна, где мы живем

- В какой стране
Мы выросли, друзья?
Где мы живем все,
Как одна семья?
- В своей Назрани, нам она – опора!
- Что нам всего дороже
И родней?
Как мы зовем тот край,
Что всех милей?
- Ингушия! Джараховские горы!
- Где воздух слаще меда
И хмельной
В любое время –
Летом и зимой?
- В краю, где колыбельную нам пели!
- Быстрее птиц
С отцовского крыльца,
Куда стремятся
Молодцев сердца?
- К реке Эссе, что нам была купелью!



– Где мы мечтаем,
На какой земле
О лучшей жизни,
Счастье и семье?
– Там, где Таргим наш, где горы седы!
– Кому хвалу мы
В песнях воздаем,
Когда с любовью
О судьбе поем?
– Страна, где выросли отцы и деды!

Перевод С. Поделкова

Кодзоев Нурдин

Г1алг1айче

Дукха наькъаш тийхкад аз,
Дукха мехкаш дайнад сона –
Байнабац,
Г1алг1айче,
хьол хозаг1а
мохк.
Хьо я са Даьхе,
са Да, са Нана,
Г1алг1айче,
хьона да
са илли,
са дог.
Хьа наькъа т1а,
Г1алг1айче,
урхен т1ехьа-урхе,
Хала ба никь.
Х1аьта а
теш со
елларгья 1а,
Г1алг1айче,

Хъай ираза ни1.
Моалой т1аьскаш,
паччахъа гебаг1аш,
Сибрег1ен шелал-
Фу дисад хъона ца гуш?
Уж т1аьскаш,
гебаг1аш,
хъа дег1ах чухийша,
Даг1а са дег чу.
1етталу уж тахан а,
Шелало мерц са дог-
Хъа чов са ецаре,
Со вацар,
Г1алг1айче,
хъа во1.
Хъона дайнар дайна,
1а лайнар лайна
Бий-хъог1,
Г1алг1айче,
кхы цхъаькха мохк!...

Даъхенах

1

«Даъхе»...Дайха из дош дега тIа дуж,
Наъна кIаъда килг санна.
Хьалбоалача маълха лир лувж
Лоамий бовхъашта тIагIолла.
Цигача, цIи хезача Маът-лоама тIа,
Ловза арабувл, оал, сура-сай:
Кур кхестабеш, барг бетташ лаьттах,
Телабу тоаболгех биза бай.

2

Сихдалле доагIа ша баъча лоам тIара
Ша санна шийла шовда.
Цхьан хана Ткъа ваъхача коа тIара
ЙоагIа кIайча боамбех етта ворда.
Михо уж паркхаш Iокхувсаш,
Сигала гIолла дIадоаржаду,
Гонахь-дане го тувсаш,
Ткъай дерста кой доажаду.

3

Г1алг1айчен лаьтта, хознен 1алаьмат!
 Хадаргдац хьа сийлен дека мерзаш.
 Сийнача кхерий т1а даг1а «паьт1амат»,
 Лест мишаца «солса-мекхаш».
 Г1алг1ай дега чу даим екаш я,
 Колой-к1анта ашарца, г1айг1а,
 Даьхен дега т1ара чов ца ерзаш,
 Куркъа дег1а т1ара яр санна.

4

Г1атта б1ена чура, дог-кура лаьча,
 Баккха лакхе г1олла шера го,
 Оалхазара бар санна, ткъам а аьча,
 Уллача Даьхенна Даьлагара деха г1о!
 Масса ч1агирг! 1а а Даьлага ала,
 Низ ма кхоачча хьо ураг1а г1о,
 Д1акодабе, д1абувца Даьхен бала,
 «Колой-к1анта йиш» ураг1а хьо.

5

Кхазараш босех г1олла яг1а яьржа,
 Баь юкьера к1еж етташ ба хьаст.
 Г1алг1айчен лаьтта ше гаьнаваьлча
 Г1алг1ачун са укх лаьттангахьа ласт.

Te11a г1а боахаш доаг1а сийрда лийг
Ше нанас кхийлача хъаста хий мала,
З1амига волаш согалу безаман сийг,
Воккха ме хул, дукхаг1а езалу Даьхе сага.

6

З1амига я Даьхе, доккха да Г1алг1ачун дог,
Даьхе чухувш цу чу парг1атта.
Хозаллах нах цец – амаг1а боаха мохк,
Маьлха-дунен дог – Даьг1астен лаьтта.
Езандаь, хестаеш хьох йоаккх байт,
Езандаь, ду1аца Даьлагара ех,
«Малайкий ткьамаш т1а ираз дайта,
Тха Даьла, Г1алг1айчен!», – вай дегаша дех.

2004 ш.

Льянов Магомед

Г1алг1айче

Хьо сона еза са дошо Г1алг1айче,
Хья жоахьарерча, мерзача безамца,
Еза хьо сона са дошо ваьнначе,
Жовхъара нийссача хья цу 1аламца.
Деза сона хья уж лакха лоамаш,
Ирача, сийнача цар цу чхарашца,
Уж баьццара форд хинна яда аренаш,
Мерза т1аерзача цар цу хозалца.
Деза сона хья уж лоаман ва довкъаш
Ерзанча, баьццарча цар цу боссешца,
Г1анаша сийнъяь уж листа ва хьунаш
Сатийна баьдеча цар цу 1евашца.
Деза сона хья уж лоаман тоатолаш,
Кхайкадеш ораш дар еча г1арашца,
Лоамаша д1алувца уж дошо морхаш
Сигале хозъеча цар цу бесаца.
Еза соца хья уж къона ва юрташ,
Цар хоза зизлуча цу бешамашца,
Тхоай даьша лоам етта уж къана г1алаш,
Цу духьал увгтача цар цу лакхалца.

Беза хъа сона цу болато санна,
Сталина чоагI баъ къамашцар хъа безам,
Сигалар морх санна сов сийрда баьнна
Коммунизмангахъ бода из хъа лостам.

ГIалгIайче

Цхъа салг ба са уккх дунен тIа,
Эггар хъамсаргIа из ба.
ДIа ца боалаш цу са дег тIа,
Денна, бус а латташ ба.

Набарах из гу-кха сона,
Уллув латташ хул сомах,
Никъ хъахъехаш, къулбо санна
Нийсча наькъ тIа цо со воах.

Накха хъокх цо, нанас санна,
ОагIув, вошас мо хъаллоац.
Дас мо, хъехар ду цо сона,
Йиший санна, сох дог лаз.

Йийца варгвац цун из хозал,
Мел эшачун ганз из я.
Сона тел цо хъаькъал, денал,
Ираз тела хъаст из ба.

Бетгах дажкаш латт цун лоамаш,
Сигле седкъех йизза я.
Михца къувсаш лел цун аързеш,
Зизай фордаш шерра да.

Тийрк а дода, дорхал сувсош,
Вловнаш клантий санна латт.
Паркхех лел уж – сайса морхаш,
Хъесташ отг из села ад.

Из салг ба-кха са Глалглайче,
Клантий кхолла пхьоале я.
Къонах вар ва цига маъхе,
Майрал, денал сийлахь да.

Къонгаш ба цун эздел долаш,
Маъхкарий ба безаме.
Хъаьша варо гл адбуг ужаш,
Вошал, безам гл ерт чоаг иде.

Са дошо Г1алг1айче

Еза хьо сона,
Са дошо Г1алг1айче,
Мерзача, сийрдача
Цу безамца.
Еза хьо сона,
Са еза ваьнначе,
Массарел хозаг1ча
Хьа 1аламца.

Деза хьа сона
Моакхаза уж лоамаш,
К1ай чоалбаш хьерчача
Цар кортошца.
Деза хьа сона уж
Аьрдаг1а тоатолаш,
Цар аьлеш кхайкадеш
Еча г1арашца.

Еза хьа сона
Уж шера аренаш,
Г1ехь ялат хьувкъача
Цар цу кхашца,

Еза хъа сона
Даьх йиса уж вловнаш,
Цар вайга гойтача моцагленца.

Хъо я, са Галглайче,
Са бларгий сердал,
Са сина низ тела
Овла хъо ба,
Дайоакх ла сох лета
Бала бу хьогал,
Шелвелча со влоахву
Са нана хъо я.

Хъа мархлара ловаьлча,
Бо да со, Галглайче,
Хъа наькхах ваьккхача,
Моцало со вув.
Яхийла дукха хъо,
Са дошо Галглайче,
Са халкъа са доалла
Беркате ков!

Хьо хестаеш аз иллеш дохаргда

Са луре Даъхе, хьа уж сийрда з1анараш
Хьона т1ера хьалг1етташ сигленгахь ух.
Маълхо сийрайоахаш мо дунен аренаш,
Сиглара уж седкый 1а сийрда а доах.
Къаьгача бус бетта б1ара хьежаш санна,
Сона уж совг1аташ тела Даъхе,
Безаме б1ара хьежийт адамаш 1а хьайна.
Мерзача хьастарца уж мерза хьаьсте
Со 1а, хьай из мерза меза накха хьувкхаш,
Са нана даъхе, иразе хьалкхеваьв,
Цу бибача безамца хье езаргйолаш
1а со, сийрдача дошо новкъа ваьккхав.
Хьо бахьан кходергдац аз сай вахара модз...
1а яхе аз из ц1ерала кхоссаргда.
Сай къонача шерий безаме уйлай ганз,
Хьо т1ех хозья г1ерта аз ебаергья.
Хьо хестаеш дукха иллеш дохаргда аз,
Лакхача Бешлоама бухь т1а ваьнна
Яхаш, бетта т1а кхоачаялар сай оаз,
Бетта лирал сийрдаг1 сийрда а яьнна.

Льянов Мухьмад

Г1алг1айченга

Наьха хийрача мехка
Тоьал ха а яьккха,
Хьа марх1а юакахьачав со,
Са дошо Г1алг1айче.
Дукха 1азап лайна,
Жожаг1ате чакх а яьккха,
Хьа й1овхалга юхавенав со,
Са еза кхоачаре.

Хьа наькхах ваьккха,
Сибарег1а со вихьавар,
Адамал фуд ца ховча
Оакхарий ординго.
Хьона т1абодаш мел бола никь
Сона бийхкабар,
Халкъех кхача беш
Моцал 1обаеча сармако.

Хьо сона йицье г1ерташ,
Хьох сога дог диллийта,
Масса1а киловзал цо
Сонна духьалтъяьккхар.

Сибарегла со вита,
Валар цигга хилийта,
Массагла хало, лазап
Цо сога такхийтар.

Бакъда, бIарга цIацкъам тоххал
Ха ма янзар хьона,
Хьамсара са ГIалгIайче,
Хьо сона йицъенна.
Даиман са чу иллар хьо,
БIайха кхуврч хинна,
Шелалах со лоравеш,
Хьай йIовхал телаш сона.

Дилла духьалъухар сона
Тхоай даьй кхоллам – вIовнаш.
Сона моттар уж сайга
Кхайкаш мо, се цIавехаш.
Моттар сайга кхайкаш санна,
Хьа уж кура лаьчаш,
Тийрк а додаш мо, тхо
Шийх даьхачоа вий кхайкаеш.

ХIанз хьай цIауха кьонгаш
Безаме чуэцалахь.
Уж цIабоагла хьона дуккха
Хоарцо, гIелал лайна.

Кхоаччара нана хиле,
1а уж мерза хъасталахь,
Дерзаделахь цар дегаш,
Хъай безам бале царна.

Гаьна арахьа байна
Хъай дезел биц ма беллахь,
Хьо эшаш, хьога сатувсаш,
Цар кхалхар ма хилар.
Дукха хьогаш лийна хъа
Шоашта деза долча лаьттах,
Гаьнчара наьха цу лаьтто
Уж 1очуийцар.

Даймохк

Лоамаш – хоза тамаш,
Бовхъаш – аьрзе ткъмаш,
Кхувдаш сигаленга,
Ала г1ерт г1ехъенга:
«Даьхенцара безам,
Доттаг1алий тешам,
Денал, кортамукъале-
Даьйх йиса г1ехъале».
Лайна г1емаш, довнаш,
Яг1а г1алаш, в1овнаш,
Ювцаш вай даьй кхелаш,
Йоах вайга: «Г1ехъенаш,
Шун даьй-лаьчаш кхесташ,
Лийннаб лоамех къесташ,
Укхаза да шун овлаш...»
Даьй кхоллам мо в1овнаш,
Кхувдаш сигаленга,
Кхача г1ерт сийленга.
Тирк дода к1ежйоахаш,
Даьй оамалаш йоашхаш

Кхехкаш дола даьй ц1ий
1омийхкад, лорош сий.
Хьаст ба тайжа, хьe1а,
Тара лоаман йo1ах.
Йи1ий ц1ена уйлаш,
Хьаст санна бухьювлаш,
Укхаза биаб безам
Къоначар, луш тешам,
Хьастах диад дувнаш,
В1аший кхелаш ювзаш.
Льаьттах тайса пхаьнаш,
1и деш яг1а гаьнаш,
Михах д1а-са теркаш,
Я сомашца эгараш.
Нана ага теркош,
Яьг1ай илли лекхаш.
Вахалва хьo маьрша,
Г1oза, иразе, яхаш.
Ма боаг1алба бала,
Лорадолда Дала
Лирача цу т1емах,
Дех аз г1анахьа, сомаг1а.

Мерешков Султан

Г1алг1айче

Хьо,йовзаш мел яйнар,
Йиц ца еш ма лелий.
Хьо езаш мел зийнар,
Хестаеш ма лелий,
Доакъало кхаъ баьккха
Эздело са хьоасташ,
Беркато са кхаьба
Ва хоза Г1алг1айче.
Г1озало г1озьйоахаш,
Хьо дукха яхийла,
Яхийла даиман,
Яха тоам бола
Ва эздий, ва кура,
Ва сий дола, яхь йола,
Са боча, хьамсара,
Даькъала Г1алг1айче.

Мерешков Султан

Вай Г1алг1айче


(ГИМН)

Б1аьшерий сатессам бакъхинна яхийла,
Замана й1оахалла са Нана – Г1алг1айче.
Вахара йист йоацча цу накъа б1оахалла,
Хьо г1оза лелийла хьамсара Г1алг1айче.
Вайна т1акхаьча 1аьржа из къизал,
Йиц ца еш вахаргва хьа х1ара во1.
Лоалахо селлара хиннав хьо къиза,
Пхьа шолха ца леха тха бокъо яц.
Г1алг1айче хьо сецай цецъяьлча санна,
Хьо ийшай сона оалалургдац.
Хьайга аьнначох хьо тешаш санна,
Бабчох тийшаболх баханза 1ац.
Кхоане сийрда хургхилар тешаш,
Тхой дайнар ц1ада къахъегаш да.
Харцо лоацалуш б1аргаш да лешаш,
Хинна 1откъам мел боккха ба.
Тахане йиц ца луш хьо яхийла г1оза,
Сабар – сатемах йоаккхий а еш.

Дика кхаъ ма эшалба хъа лерга хаза,
Аьннача отталда хъа къонгий дош.
ДаьгIастен юкъ – моттиг я хьо, ГIалгIайче,
Хьо езар массаж хьох воаккхий ву.
ТIайоагIа зама хийла иразе
Хьо мел йовзар воаккхий а веш.



ГIалгIайче, са даьй баьха зIамига лаьгта,
Хьо довзарах воаккхий веш со дунен чу вах.
Хьох къаьста ваха дац сона атта.
БIарга хьо гуча са атта аз доах.
Къоаной цу кхетамца сий лакха латташ,
Яхь йолча къонахий денал хьох доалл.
Хьо дага кхоабачо, халонаш оаташ,
ДIахо хьу курра вахара боал.
Йиш яц са ГIалгIайче, хьох къаьста ваха,
Хъа сурташца мара са бIаргий са дац.
Хъа духъа къонгаш кийча ба баха,
Шой вахар, ийшача, цар кходергдац.
ХъамсарагIа моттиг яц ше ваьча мехкал,
Хийла хъа дезал хьох баьнна лел.



Низах хьох ваьккхачоа ма хиннад мехкал,
Гаьржача къызалах дIаийнай кхел.
Сагато мел дукха яхье а хано,
Деналах ца бохаш хьа къонгаш бах.
Баркал, ГIалгIайче, хьа сий деш вахачоа,
Хьо лоархIар ше а сийленца вах!

Муталиев Хаджи-Бекир

Родина

Родина!
Люблю тебя, как душу:
Мы возрастали
Под твоим крылом
И теперь
Твои моря и сушу,
Как зеницу ока,
Бережем.


Потому люблю тебя,
Что силы
И мои нужны тебе,
Что нас
Учат
Незабвенные могилы
За тебя
Сражаться в грозный час.

Потому,
Что всей земли народы,
Видя твой
Неугасимый свет,

Рвутся к воле,
Потому,
Что годы –
Только шествие
Твоих побед.

Даьхенга

Даьхе!
Даьхе!
Везаш сона
Клезига хыйкхабац 1а накха;
Боча хьестащ, нанас санна,
Кхевеш моастаг1ашта саькха.
Сийрдадаьхад 1а са б1аргаш,
Са дог 1омадеш ха т1а латта,
Лораделахь, сога яхаш,
Ц1ий меладеш хьаьндаь лаьтта.
Тахан укх вай лаьтта унзара,
Доага даша даьннад лега.
Ворх1 шу хьалха айса аьннар
Аз ма аьлар ер ди дага:
«Нагахь новкьа к1ор лаьг1бенна,




Гитлерашта товр цох хинна,
Яй, хьо соцо моастагIа воле, –
Вац со хьа воI, ка са аге,
Дахчана меттел цу чу вага
Кийча ва со!» – аз ца оале.

Муталиев Хъаж-Бийкар

Даъхе

Х1аранена еза йиллай
Ше ваь моттиг.
Сона гоама ва хьо,
Цунах во 1а яхе:
Со ваьр ма йий
Даъхен хозаг1 йола моттиг,
Са юртагар ма йолалой
Йоккха Даъхе.
Укхазара ма гой сона
Кхайка гаьне.
Укхаз хьа ма хозий
Лавттан бухь т1ар махьарч.
Темга унзар ца яхийта
Беро нана.
Цу са сигала ловзаш ма дий
Уж к1ай кхокхарч.
Уккхаз.
Сийнача берда к1ал духдувлаш
Шовда,
Са юртар даьнна.

Декаш ший ашарца,
Наъна кхерча г1ерта бер мо,
Ловзаш дода.
Оаз сомъенна.
Ткъамаш даържа.
Ший Даъхенца.
Ялтий хъаж латт
Чуерзаяъ уж аренаш,
Гаънаш соттош,
Охкабеннаб сомаш беша.
Сиглара малх хъеж.
Сага дег чу болат дотташ, –
Кура вод из.
Ший дуненах бенна тешам.
Со вахар я.
Мехка дикаг1 йола ч1егилг,
Са юртагар йолалуш я.
Ерриг Даъхе.
Сона гуш яц.
Ер санна цхъабкха моттиг,
Са саг вац хьо,
Цунах во 1а яхь.
Кхело сайна елча
Иштта йола Даъхе
Хала хетац



Из бахъане са ца кходе.
Со вац шоана,
Аз сай фалти хълходоахе,
Са низ кхоачаш
Цхъаккха вале цунна во де!

Мякиев Асхаб

Г1алг1айче

Мехка хозаленца лепаш,
Зовне ек вай лоаманче.
Халкъа вахар сийрадоахаш,
Дег1айоаг1а Г1алг1айче.
Вайна беннаб Везча Дала
Беркате мохк ираза.
Боаг дегашка маълха ала,
Кхоллама низ чулаьца.

Г1ехъаоалар:

Сийлахь хила, боча Даъхе!
Шерша, байракх! – дог хъесташ.
Моастаг1ий д1а гаьна баъхе,
Латта, г1алг1ай! – мохк ч1оаг1беш.

Эзарлехъа вай хъадоаг1а
1азапа к1ал ца дусаш,
Мехка сий лорадеш ч1оаг1а,
Турпалий низ совбоахаш.
Эздел, денал – къаман оамал,
Ц1ийца ийнай парг1ато.

Хлара г'алг'ла хургва турпал,
Вайца хургья котало.

Техьаоалар:

Сийлахь хила, боча Даьхе!
Шерша, байракх! – дог хьесташ.
Моастаг'ий д'ла гаьна баьхе,
Латта, г'алг'лай! – мохк ч'лоаг'беш.

Ингушетия

Солнце всходит над горами,
Пробуждается земля.
Край, сияющий лучами, –
Ингушетия моя!
Ты навек дана нам Богом –
Наша крепость и приют.
Пусть вскипает силой разум,
Освещая верный путь.

Привет:

Славься, Родина святая,
Взвейся, знамя, над страной!
Вражьи вылазки сметая,
Проживем судьбой одной.

Рождены мы быть орлами,
Солнца жар у нас в крови.
Мы не можем быть рабами,
Хоть расстреливай, хоть жги.
Край любимый – сердца сладость,
Без тебя нам жить нельзя.
Дух отважный, предков мудрость –
Наши верные друзья.

Привет:

Славься, Родина святая,
Взвейся, знамя, над страной!
Вражьи вылазки сметая,
Проживем судьбой одной.

Озиев Салман

Даьхен кулг

Мелла халча вахавале,
Моллаг1 бала кхаьчабале,
Даьхе вайна оарцаг1йоал.
Массаза а боча хинна
Долча наьна кулгех санна,
Даьхен кулгех й1овхал йоалл.

Нагахь Даьхе кхайкаш хуле,
Г1о-новкъостал эшаш хуле,
Вайха саг вар гучавоал.
Шийна накха хьийкха хинна,
Ше 1оваь ший нана санна,
Даьхе лоро оарцаг1воал.

Даьхе

Хьа ц1и яшха магац сона,
Сийлахь Даьхе,
Хьо ма ярра йовзалац.
1а даьчоа ма доагг1а хьона

Баркал ала
Сона дош хъалохалац.

«Даъхе» яхар к1оарга ма1ан
Долаш, доккха,
Боарам боацаш дош ма дий.
Хьо, сийдола Даъхе, бахъан
Да тхо г1оза.
Хьоца ийна да тха ц1ий.

Доккхий дикаш даъд 1а тхона,
Нана-Даъхе,
Дегай човнаш ерзаяь.
Дегаш даим да тха къона,
1а г1оздаъха,
1а тха г1озал 1алашъяь.

Готкъама к1ал даъкка хинна
Дерриг къамаш
Парг1атдаъхар хьо ма йий.
Коргамукъале а санна,
Г1оза вахар
Тхона 1а ма деннадий.

Хьох биа дуй, еза Даъхе.
Оаха ц1аккха,
Лергдале а, къарбергбац.

Дукха дахе, к'езга дахе,
Хъа тхойх бенна
Тешам оаха боабергбац.

Наха юкъе лоатгаду 1а
Машар, тешам,
Ираз, вошал, догтаг1ал.
Лар д1айоаккхаш, хоададу 1а
Адамашта
Юкъе даyllа моастаг1ал,

Дика меладар хьогар доаг1а.
Нана-Даъхе,
Цудухь да тхо хъа сийдеш.
Оахош мел дер ма ду оаха,
Раъза долаш,
Даим хьона хетадеш.

Даъхе ираз 1алашде

Хъайна в1оахел 1а ма леха,
Даъхен в1оахел,
Даъхен ираз
Хъай ма хулла хьалкхеде!

Цхъаккха ди ма доаде зехъа,
Даьхен беркат увза тараз,
Алсам доаккхаш, лалашде.

Дегла, сина оатто лехаш,
Нийсархошта благадваьле,
Ла хъай сий Голох ма де:
Беча балха хьокхам телаш,
Болх халагача хьалха ваьле,
Хъай низ кхоачар-могар де.

Халахь, Даьхе йлаьхий хуле,
Цунца хьо а влаьхий ва.
Даьхе ираз долаш яле,
Хьо а ираз долаш ва.

Даьхенцара безам

Сона хьо мел еза, Даьхе,
Ше ма дарра
Са метта длаоалалоре,
Сона гарга хьо мел маьхе
Я хланз хьона
Долчча бесса хоайталоре.
Тлаккха са сатувргдар.

Са дог хъайца детталулга,
Массаза а,
Даъхе, хьона б1аргагоре,
Са ц1ий хъайца ийна долга,
Даим ийна хург а долга,
Хьона ше ма дарра ховре,
Со парг1ата хургвар.

Хьона сай белаж к1аллоатто,
Хьо халонна
К1алхаръяха йиш яларе,
Массаза а хьона оатто
Хула оаг1ув
Кхолла йиш йолаш валаре,
Со сов раъза хургвар.

Хьа моастаг1чоа духъальотта,
Хьо хьульялла
Шера накха сай баларе,
Аз хьо хьулаергъяр.

Даъхе, хьа сий лакха лоаттош,
Хьона хьалхара
Валлал ираз сай даларе,
Раъза хинна лергвар.



Миччахъ дале, гарга-гаьна,
Хоам беш вайга дего оал:
«Наьна-Даьхен, Даьхен-наьна
Дог-къахетам в1ашаг1боалл».

Из хоам ба вай оарцаг1доахар,
Т1ем т1а са д1адолийтар,
Вахарера толам боахар,
Балха вай кайоалийтар.

Из хоам ба из вай Даьхенна
Гонахъ халкъаш кхотадер,
Даьхенцара безам денна
Сийрдабоаккхаш лотабер.

Из хоам ба вай в1ашка увзар,
Вайга вошал хоттийтар,
Доттаг1ала маза бувзар,
Воайла в1аши дезийтар.

Иштта йолча вай Даьхенна
Хьалхле лелор парти я.
Вай из парти х1ара денна
Сийдеш, езаш хесторгья.

Осмиев Хамзат

Родина моя

Выше туч небесных горы,
Плодоносные долины,
Бесконечные просторы,
Рек бушующих стремнины,

Волны нив золотокосях,
Заповедные края,
Изумрудные покосы –
Это Родина моя!

Ярко солнечное небо,
Изобильная земля,
Что дает нам столько хлеба –
Это Родина моя!

Всех народов дружба, братство,
Мир, который славлю я, –
Это наше государство,
Это Родина моя!

Родная земля


*Уезжая в дальние страны,
Горсть земли в газырях черкесок
Увозили с собой отцы...
Дж. Яндиев*

Нет! С печалью уезжая
В дальние края,
В газыри тебя не клал я,
Мать-земля моя,

На которой я когда-то
Вскормлен молоком,
По которой в час заката
Бегал босиком.

Эти камни, травы эти
Бешено любя,
Я за пазухой в кисете
Не носил тебя.

Ты опора и забота
Горских храбрецов,
Ты впитала капли пота
Дедов и отцов.



Где бы сын твой ни скитался
В трудный час любой,
Никогда не расставался
Я, земля, с тобой.

Эти скалы, эти реки,
Небеса в огне
В сердце у меня навеки,
В самой глубине!

Перевод В. Павлинова

Плиев Амир

Г1алг1айченга

Б1арг-уйла кхоачача
Ца1 мара яц Даъхе,
Из йоацаш висача
1аьржлургъяр са маьлхе.

Д1алургъяц цхъаннена
Сийдола сай Даъхе,
Хьо хувццал хозденна
Х1ама дац са, Даъхе.

Са берал 1а тедаьд
Хъай 1алам дезийташ,
Са денал хьалкхедаьд
Къаман яхь йовзийташ.

Хъа лаьтта д1абийхкаб
Яхь йола къонахий,
Хъа къам ах х1алакдаьд,
Хьох доахаш доадаьд сий.

Хьо тоаеш, хьо къонъеш
Ба к1антий, Г1алг1айче,


Толамаш хьа | оадеш
Сий доал хьа, Наьначе.

Аз хьона д | алургда
Т | еххьара дега гарт,
Х | анз гора латтаргва,
Боахаргба б | айха барт.

Боча я хьо ви | ий,
Хьамсара Наьначе,
Дожоргдац аз хьа сий,
З | амига Г | алг | айче!

Родина

В тревогах общих пребывая,
Я так стараюсь жизнь вести,
Чтоб ни одна душа живая
Меня ни дома, ни в пути
В бесчестности не упрекнула.
Скорей себя предаю огню,
Но чести отчего аула
Я ни за что не уроню.
Он Родины большой частица,
Прекраснее которой нет!



Но коль тревога постучится,
Я грозно поднимусь в ответ,
Как пращур мой вставал когда-то,
И как вчера отец вставал ...
Нет у меня родного брата –
Я часто братом называл
Того, кто был в пути суровом,
Кто и сейчас со мной в пути
И помогает добрым словом
К вершине солнечной идти.

Плиев Махьмад-Саид

Г1алг1айче

(Гимн)

Г1аржа денош дагардеш, Даьй Г1алаш латт ура,
Дото талг1еш ловзаеш, шовдаш хьийддад кура.
Бувц цар тхона, Г1алг1айче, Г1а мел лайна бала.
Г1ехьле даькьал йойла хьа сийдолча вай Дала!
Лаилах1а иллаллох1, лаилах1а иллаллох1,
Хьа охдошта, машаре, ясмаленчухь санна!

Шозза:

Къахетаме воландаь, ший йоакхонца хьаьста.
Аллах1 – Дала енний хьо, совг1ата г1алг1ашта.
Лаилах1а иллаллох1; лаилах1а иллаллох1,
Лаилах1а иллаллох1, лаилах1а иллаллох1!

Шозза:

Хьа лоамаш т1а морхаш сец, сигаленаш аьлхе,
Чокхей коараш хьувзадеш, хьа хьунаш лест
маьлхе.

Яц дуненчу цхьаькха к1аьд хьа хозалца тарье,
Моастаг1ашата мегадац, денала, хьо кьарье.

Шозза:

Наха кач вай ихадац, эшац наьха лаьтга.

Кхьччо:вайчоа дергдац, вампал хинна этга!

Хьа сий лорош лийгарий боарзаш латт тха

кьона!

Хьа: мукьале лорае тхоаш д1аденнад хьона!

Шозза:

Аллах1 – Даьлах, овляэх дах тхо даим тешаш,

Даьй никь, лайнар диц ца деш, кхеергья

т1ехьенаш.

К1аьдлургдац тхо, Г1алг1айче, хьа шера кхаш

аха,

Хьаьнал я хьо хьаьшашта бетта - шера баха.

Лайлах1а иллаллох1! Дала хьо хозйойла,

Хьа охлошта, машаре, ясмаленчухь санна!

Шозза:

Къахетаге воландаь, ший йоакхонца хьаьста,

Аллах1 – Дала енний хьо, совг1ата г1алг1ашта.

Лаилах1а иллаллох1, лаилах1а иллаллох1,

Лаилах1а иллаллох1, лаилах1а иллаллох1.

Нана – Даъхе

Вайна ховш да хьалхар оала
Бера из дош «Нана» долга.
Г1айг1а йоацаш, боацаш бала,
Из хьалкхедер Даъхе йолга.

Цудухь оал из
«Наъна – Даъхе»,
Цудухь ез из са мо дукха.
Ше хьалкхевер Даъхе йоадаъ
Ираз долаш корта мукъа.

Цудухь дац, Советски сага
Цхьаккха х1ама хьона нийсса.
Цудухь ва со Даъхе дага
Хьона яла стих сай масса.

Хьалхар-хьалха Россен халкъаш
Коммунизма новкъа даъха,
Лаътта, сигал сийрда наькъаш
Вахар хоздеш тхона даъхка.

Латташ я хьо нана хинна,
Маълха санна лепаш бос.
Тоадеш вахар х1ара денна,
Денна сирдаг1 долаш бос.

Укх дунен тIа цхъаккха моттиг
Яц хъа санна, яц хьо, Даъхе.
Хьалхар-хьалха лаьттан спутник.
Сигал хийцар я хьо Даъхе.

Электростанцеш, хина кемаш
Цу атома лехкаш да.
Укх дуненга яйташ тамаш
Седкый тошкаш ракет я.

Нана хинна я хьо латташ,
ЧиоагI деш денна халкый вошал,
ТIом ма хилба лаьтта яхаш,
Адамашта бувцаш мерза машар.

Цудухь дац Советски сага
Цхъаккха хIама хьона нийсса.
Цудухь ва со Даъхе дага
Хьона яла стих сай масса.

Отчизна

Тебе не клянусь я, Отчизна,
В любви безграничной своей,
А просто я счастлив, что числюсь
Одним из твоих сыновей.

А просто сегодня пашу я,
И просто я сею хлеба.
Не в песнях такую большую,
А в сердце люблю я тебя.

Случайная тучка не застит
Мне весь небосвод голубой.
И горем, и болью, и счастьем
Привык я делиться с тобой.

Не зная покоя, как Терек,
Трудиться и ночью и днем
Я буду, чтоб яблоки зрели
В саду плодоносном твоём.

Гудят трактора за рекою,
Цветет под окошком сирень...
Я знаю: ценой дорогою
Достался сегодняшний день.

Поэтому он мне и дорог,
Поэтому так и горю.
Не дам посягнуть тебе, враг,
На алую эту зарю!

Нас много под крышей одною
Народов сегодня живет,
И бомбою нас никакою
Никто никогда не взорвет!

Даймехкага

Хъа хийрца г1алаш я са дега човнаш,
Ерзарг а йоацаш, маълха лир довлца.
Са хийда иллеш да хъа дайха ковнаш,
Дог 1абаргдоацаш харцон кхуврч бовлца.

Хъа балан наькъаш да са дийста пхаьнаш,
Лайнача харцон дохъаж чу1айна.
Хъа маьрий К1инт1о ва хъалъийдеш т1аьнаш,
Каш хийца веллав, ваг1а хъалхайна.
Хъаллелх со бийсанна, набарах, вувлаш,
Хъахозаш даьгача хъа берий махьарч.
Даьлера оарц дех аз, хъа човнаш къувлаш,
Къамарге увт сона деттарий махьарч.

К1аьд короц хъа къонгий каш е чурт доацаш,
Уж д1амелкхъчача – 1оажал е бала.
Кходаьд къам цу Дала, таханенга кхоачаш,
«К1анташа фуннаг1 лов!» – дуненга ала.

Даймохк! Хъа хийрца г1алаш я са дега човнаш,
Ерзарг а йоацаш, маълха лир довлца!
Са хийда иллеш да хъа дайха ковнаш,
Дог 1абаргдоацаш харцон кхуврч бовлца!

Айе Россен, вай даймехка байракхаш

Айе Россен, вай даймехка байракхаш,
Укх дунен т1а мерза машар кхайкабеш!
Вай даьй сийна, Г1алг1айченна дахараш,
Айде хьинар, дегай алаш лотадеш!

Даькьал хилва мехка ваха х1ара,
Даькьал хийла кьона вай т1ехье!
Чу ца доаг1аш ираз – беркат мара,
Низ кхоачалба ч1оаг1ье Г1алг1айче!

Вай 1уйренаш, вай сайренаш кьагаргья,
Укх дунено сийлахь Даймохк хестабеш.
Мехка доал деш, вай цхьан барта дахаргда,
Аллах1 ца1 веш, Даьхен байракх лестаеш!

Воай хьаькьалца, воай хьинарца кьахьегаш,
Наьначе вай ясмале хьакхолларгья.
Даьй лоамашка керда малхаш хьалсегаш,
Кхоанен д1оаг1а турпалча бе кьовларгда!

Даькъал хилва мехка ваха хIара,
Даькъал хийла къона вай тIехье!
Чу ца доагIаш ираз – беркат мара,
Низ кхоачалба чIоагIье ГIалгIайче!

ГIалгIайче (гимн)

Iаьржа денош дагардеш, Даьй гIалаш латт ура,
Дото талгIеш ловзаеш, шовдаш хьийддад кура.
Бувц цар тхона, ГIалгIайче, Iа мел лайна бала.
ТIехье даькъал йойла хьа сийдолча вай Дала!
ЛанлахIа яллаллохI, лаилахIа иллаллохI,
Хьа охдошта, машаре, ясмаленчухь санна!

Шозза:

Къахетаме воландаь, ший йоакхонца хьаьста.
АллахI – Дала енний хьо, совгIата гIалгIашта.
ЛаилахIа иллаллохI; лаилахIа иллаллохI,
ЛанлахIа иллаллохI, лаилахIа иллаллохI!

Шозза:

Хьа лоамаш тIа морхаш сец, сигаленаш аьлхе,
Чокхей коараш хьувзадеш, хьа хьунаш лест
маьлхе.

Яц дуненчу цхъаькха к1аьд хъа хозалца тарье,
Моастаг1ашата мегадац, денала, хьо кьярье.

Шозза:

Наха кач вай ихадац, эшац наьха лаьтта.

Кхычо:вайчоа дергдац, вампал хинна этта!

Хъа сий лорош лийгарий боарзаш латт тха
кьона!

Хъа: мукъале лорае тхоаш д1аденнад хьона!

Шозза:

Аллах1 – Даьлах, овляэх дах тхо даим тешаш,

Даьй някъ, лайнар диц ца деш, кхеергья

т1ехьенаш.

К1аьдлургдац тхо, Г1алг1айче, хъа шеда кхаш
аха,

Хъаьнал я хьо хъаьшашта бетта – шера баха.

Лайлах1а иллаллох1! Дала хьо хозийойла,

Хъа охлошта, машаре, ясмаленчухь санна!

Шозза:

Къахетаме воландаь, ший йоакхонца хъаьста,

Аллах1 – Дала енний хьо, совг1ата г1алг1ашта.

Лаилах1а иллаллох1, лаилах1а иллаллох1,

Лаилах1а иллаллох1, лаилах1а иллаллох1.

Г1алг1айче


Даьй ц1ийла хьийна ба вай Нана-мохк,
Б1аргий хих г1ийтта ба сов дикъа дохк.
Г1алг1айче! Г1алг1айче – тха Нана-мохк,
Хадалба, боагалба хъа балан бохк!
Малайкий оарцанга хьалхе енна,
Овлабий оарцанга амар денна,
Балех хьо боаккхалба Аллах1 – Дала,
Кхы г1айг1а гург1оацаш б1аргаш кхала!
Лоамаш мо къаьна я вай Г1алг1айче,
Б1аьсти мо къона я вай Г1алг1айче,
Г1озъаьнна, хозлойла вай Г1алг1айче,
Ялсмален чухь санна, цхьан барта 1е!
Хьо сийрда къагарах тхо ч1оаг1а хьог,
Тха Нана-Г1алг1айче – Кавказа дог.
Тхона лов халкъашца барта даха,
Х1ара ког 1оловзаш «Аллах1» – яха,
Адамаш! Кхайкабу оаха машар,
Тийшаболх ма хьувза, тхоч ца вашар!
1оажалах чакхдийнна г1алг1ай халкъ да,
1оажалал котбийнна к1антий тха ба.
Лоамаш мо къаьна я вай Г1алг1айче,
Б1аьсти мо къона я вай Г1алг1айче,
Г1озъаьнна, хозлойла вай Г1алг1айче,

Ялсмален чухь санна, цхъан барта 1e!
К1антий! Вай лороргда воай мехка сий,
Из доадер вай халкъа моастаг1а ма вий,
Малха к1ал хургдац вай низбарий лей,
Хургбарех белхалба, фухаьда, даьй!
1уйренаш-сайренаш! вай къагаргья,
Г1озьяьнна т1ехьенаш вай яхаргья,
Я-Аллах1! Я-Робби! – вай яхаргда,
Даймехка даьй хинна вай дахаргда,
Лоамаш мо къаьна я вай Г1алг1айче,
Б1аьсти мо къона я вай Г1алг1айче,
Г1озьяьнна, хозлойла вай Г1алГ1айче,
Ялсмален чухь санна, цхъан барта 1e!

Тумгоева Люба

Ингушетии

Ингушетия, песня неспетая,
Оживаешь ты в сердце
 моем,
Никогда и никем не
 согретая,
Опаленная злобным огнем.
Где нам веру найти,
 способную
Боль и ненависть сжечь
 в сердцах.
Может лучшую жизнь –
 загробную –
Милосердный подарит
 Аллах.
Мы не раз уж оболганы,
 преданы,
Но мы будем настойчиво
 жить.
И земли, что завещаны
 дедами



Нам уже никогда не забыть.
Время раны залечит
 кровавые,
Но из памяти быль не
 сотрет.
Не грусти, Ингушетия,
 главное,
Что народ твой с надеждой
 живет.

Угурчиев Азамат-Гирей

Г1алг1айче

Г1алг1айче, са Нана-Г1алг1айче,
Хьо – зовне бека лоаман кхуркхолг,
Малаг1 дика да аз хьона де,
Дукха-м лургдар хьох къаьста ца хург.

Г1алг1айче, са Нана-Г1алг1айче,
Хьога кхоачаргбий-те цхьаккха мохк?!
Дега еза боча Г1алмисте —
Укхаз дукха, сай даьй т1ехкаш йоахк.

Г1алг1айче, са Нана-Г1алг1айче,
Хьа кашмашкар чурташ д1адаьхад.
Хьакимаша шоашта из гушше,
Уж ц1еной ларда юкье ахийтад.

Аьхки-Юрта хьакхий ферма еш,
Са даьй чуртех пенаш хьалдеттад.
Ма къизал йолаш нах хиннаб уж-теш,
Хьаалал шоай, вай царна фу даьд?

Мала вийнав, вайхав, г1елал енай,
Е цар дийхар ца луш хиннад вай?

Хираща массагI гаргалол хиннай.
МассагI гIалгIачо хIире йоолаяь?
ГIалгIайче, са Нана-ГIалгIайче,
Цар хьа юртех шоай цIераш тийхкай.
Фухха даь, хьо лавттан букь тIара йооае
МассагI, массагI бIеха ординг гIийртай.

ГIалгIай паччахьалкъен (гимн)

Бала дукха лайна,
Хало, Iазап Iувшаш.
Кхаьчаб теханенга
Вай хьамсара мохк.

Дикага сатувсаш,
Во деча ца бохаш,
Харцонашца кьувсаш,
ТIера тессад дохк.
(тIехьаоалар)

Ва Даьла, лийгарех
Кьахетам белахь.

Ялсмален совглат
1а царна делахь.

Хъа сийле Г1алг1айче,
Ханашка йожаргьяц.
Хъа денал Г1алг1айче,
Т1ехьенна дицлургдац.

Хъол хозаг1, Наьначе,
Дунен чу мохк кхы бац.
Яхийла Г1алг1айче –
Хъо йоацаш дуне дац!
(т1ехъаоалар)

Ва Даьбла, лийгарех
Къахетам беллахь.
Ялсмален совглат
1а царна делахь.

Даьхенга

Ший хана ма чоаг1а
Г1елал енай хьога,
Хъа г1оарал дохаде
Моастаг1а г1ийгтав.

Шоай б1еха т1оамараш
Хъа лаке кхувдош,
Къона дог соцаде
Массаг1а хъежав.

Герзаца тоабеннача
Антанта викалаша,
Дега метте хъежаеш
Хъона йийттай.

Шоай ха кхаьчалга ховш
Моастаг1аша-б1ехалаша
Хоадаяь тополгаш
Букъ т1а лийцай.

Мискавар, г1ийлавар
Нийса никъ хъийха,
Балег1а баьха,
1а кхотабир.

Дуккхача шерашка
Шоаш лийхар корадаь,
Цар сийрда вахар
Д1адоладир.

Цхъаннена а ца луш къар,
Хъай бокъо йоаккхаш,
Бакъдолчун да йолаш
Хъо хъаенай.

Аз доаккхал ду тахан
Хъай воl lа сох лоархl аш,
Хъа тешам аз боабой
Шай са мах бий?!

Отчизне

Разве был бы счастлив я
Без тебя, моя земля?
Разве пел бы песни я,
Если б не было тебя?!

Нет тебя родней и ближе,
Все спешу и все бегу,
И во сне я землю вижу,
Пред которою в долгу.

Позовет труба земная –
Кровь отдам до капли я,
Лишь бы ты была живая,
Моя лучшая земля.

Ты дала мне мир и счастье,
Неба ширь и высоту,
И в тяжелое ненастье
Я тебя не подведу!

Жизнь отдать готов по капле
За тебя, земля моя.
Без тебя я буду вряд ли,
Ты навек во мне – одна.

Перевод С. Анисимовой

Са хьамсара мохк ИЛЛИ

Бала дукха лайна,
Хало, 1азап 1увшаш,
Кхачаб таханенга
Вай хьамсара мохк.

Дикага сатувсаш,
Во деча ца дохаш.
Харцонашца кьувсаш,
Хьадоаг 1а вай халкъ.

Т1ехьаоалар
Ва Даьла лийгарех
Къахетам беллахь.
Ялсамален совг 1ат
1а царна делахь!

Хъа сийле Г1алг1айче,
Ханашка йожаргъяц!
Хъа денал Г1алг1айче
Г1ехъенна дицлургдац!

Хъол хозаг1, Наьначе
Дунен чу мохк ма бац,
Яхийла Г1алг1айче —
Хъо йоацаш дуне дац!

Г1ехъаоалар

Хъол хозаг1а мохк Укх дунен т1а бац

Г1алг1айче, хъа хозленах аз доаккхал ду,
Ма гулда тхона дунен т1а хъа во.
Зама й1оаххал бахалба са мохк,
Кхы т1а ма доаг1алда из бирса дохк.

Фусамех бехараш юа ц1аг1олба,
Уж бохабаьрех къаьра дув г1олба.
Цар юа хъалдергда уж сийрда ц1енош,
Синош дийнлургда кхуврчаш хъаллотош.

Де доацаш мел бараш мехках кхеталба
Уж сецабаьрашта меттахь ди кхеталда.
Царна ший кхел ергья вай Дала,
Саго ма озалба вай эза бала.

Зизай беш санна тоаяннай Г1алг1айче,
Вай дега ондало – г1оза-Наьначе.
Са мехка моцал, кьел увзаш саг вац,
Г1алг1аел камаьршаг1 лаьтта кьам дац.

Хьо х1анз а Г1алг1айче бер мо ховха я,
Х1аьта а Г1алг1айче Бешлоам мо кьаьна я.
Ер дуне мел латт хьа сийле йожаргьяц,
Хьол хозаг1а бола мохк дунен т1а бац.

Хамхоев Ахьмад

Г1алг1ай мохк

Мехкашта юкье з1амига ба хьо,
Хало, оатто дукха лайна,
Тахан сона эргабаьнна,
Лоамашта юкье улла мохк.
Наха тешам, вошал денна,
Маьлха лир мо сийрдабаьнна,
Наьха сийдеш хилва аьнна,
Со хьалкхеваь Г1алг1ай мохк.

Ма боккха ба хьо са дега,
Ц1аккха эздел, яхь ца йохкаш,
Хало ярах ка ца агаш,
Майра к1антий кхебаь мохк!
Фордаш санна рузкъах биза,
Х1ара денна хозлуш, тоалуш,
Йи1ий бос мо сийрдабувлаш,
Вай кхоаненга бода мохк.

Лавчан к1ориг цу ший нанас,
Курал, майрал, денал денна,
Сигален аьла хийла аьнна,

Ткъама яла 1омош мо,
Е цу ломо ший к1оригаш,
Яхь ца йохкаш хийла аьнна,
Оакхарашта доал де аьнна,
Шурех кхаьба кхееш мо, –

Иштта кхебаьб 1а хьай кьонгаш,
Хало ярах шек баргбоацаш,
Лоаманца ткъама кераш санна,
Нана мо хье лорае.
Иштта эздий мехкарий а
Нийса дакъа лоацаргдолаш,
Хьинар,
Денал, хьаькьал денна,
Мехка сатем лорабе.

Даьхе

Раьза ва со хьона, Даьхе,
Хьай сий ц1аккха доадергдоацош
Ц1енача дегаца 1а кхебаьча
Хьа кьонгашта раьза ва.
Б1аьсти тоха зизаш санна,
Сибат, эздел, куц а долаш

Селла безаме 1а кхебаъча
Мехкарашта раъза ва!

Раъза ва со дог г1оздаънна,
Сай вахарах б1у а бенна,
Б1арга ма лов хозлуш, къонлуш
Хьо кхоаненга йодандаъ.
Лаъта вахар, рузкъа deboш,
Х1ара денах совг1ат хинна,
Йиза йоаг1а гуйре санна,
Беркате хьо йоландаъ.

Раъза ва со хьона, Даъхе,
Ювца дега къайле йоацаш,
Укх вай лаътта маърша ваха
Ер вай тахане къоабалъеш!
Иштта новкъа хъай г1а баха
Низ д1акхаъча хьо йолаш.

Ингушетия

Средь прочих стран почти что не видна,
Изведавшая горестей немало,
У вечных гор живущая страна,
Которая сегодня юной стала.
Сумела братством сыновей спаять,
Прекрасна, как полдневное светило,
Она меня взрастила, словно мать,
И богатырской силой наделила.

И для меня бескрайне велика
Страна — народной гордости хранитель,
Не дрогнет ни в одной беде рука,
Я — сын ее, защитник и строитель.
Она богата, как душа певца,
Она всегда красива, как невеста,
И девичьего светлого лица
Я узнаю приметы повсеместно.

Орленка обучил летать орел,
Раскинув мир пред гордыми глазами,
Чтоб мужество он в небесах обрел
И справедливо правил небесами.
А львица гордости учила лъвят,

Учила попусту не тратить силу,
Цари зверей лишь потому царят,
Что мать их чистым молоком вскормила.

Страна моя, мы все-таки орлы,
Мы зорко твой покой оберегаем,
Начав полет с отеческой скалы,
Над всей землей уверенно летаем.
Ты и мала, и очень велика,
А в общем, впору своему народу...
Ты нам давала вместо молока
Испить с рожденья гордость и свободу.

1973 г.

Сона Даъхе еза

Галам техкаш, ираз лехаш,
Адам вахар хоздеш доал,
Х1ара денна тоалуш йолча
Даъхенах аз илли оал.

Из я со ваъ, кхеваъ нана,
Шийлача шовдех вокхавеш,
Тийкхаб бала цо ший хана,
Кортамукъал хестаеш.

Лакха лоамаш, шаъра ареш
Б1арга хъачулоацалац,
Цун 1алама хозача суртех
Воккхийварах дог 1абац.

Даъхе, аьнна йоаккхаш йоа ц1и
Дега хъамсара, гарга я,
Мерза хъесташ цо кхеваьчоа
Ц1аккха йицлургйоацаш я.

1алам техкаш, ираз лехаш,
Адам вахар хоздеш доал,
Х1ара денна тоалуш йолча
Даъхенах аз илли оал.

Даъхенцара уйла

Лоамчура доаг1а шовда санна
Хъоцар са уйла ц1ена еце,
Йизача гуйранах санна
Хъох б1арг биза со веце,
Со сенна веза хъона, Даъхе!

Хъона эшаш долча г1улакха
Лийг ше санна кадай со веце,

Хъа берктерча рузкъах
Дог г1оздаънна со веце,
Со сenna веза хъона Даъхе!

Наъна дог ший бераца санна
Са вахар хъона ийна дече.
Хъо замана бакъ теш хинна
Хъоца аз никъ ца бойя,
Со сenna веза хъона, Даъхе!

Вай лоамаш, аренаш хестаеш
Са г1оза илли декаш дече
Вахар дахъаш йоаг1а б1аъсти санна.
Адамий дег чу из дужаш дече
Со сenna веза хъона Даъхе!

Хамхоев Ваха

Тха зIамига Даъхе

*ГIалгIай Республика Паччахьалкхен
гимна вариант*

Замана йIоахалла, хъегачох кхийна,
Селханера боагIа вай лоамий мохк.
Нийссоне бухь билла, болара тайна,
Кхоаненга бода вай хьамсара мохк.

Доккхача Дунен тIа, боча-кIаьд хинна,
Хьа массе кьамашта Хьо лепар лов.
Йоккхача Россенга, хьера-кIиг санна,
Тха зIамига Даъхе, Хьо хоза тов.

Массе халкъашца Iи-морзал екае,
Хьа эздий Дезал хийла камаьрша!
Массе мехкашца эр-машар лелабе,
Хьа Байракх даим лестийла маьрша!

Ди-дене мел доала – овсаре хиле,
Боахама тоале хьо, тха фаьра Мохк!
Шу-шере мел доала – Хье канабаьле,
Ер Дуне хозде Iа, ва ГIалгIай Мохк!

2004 ш.

Хамхоев Дауд


Г1алг1айче

З1амига я оал хьох,
Са Нана – Г1алг1айче!
Бакъда, сона-м 1а
Деррига дуне
Чулоацаш мо хет,
Хьо дагаехача,
Хьа лоамаш зийча.

Дега т1ара илли,
Хьол хьамсараг1а са дега
Лабтан ч1егилг яц,
Хьох къаьста ха еча,
Сина сатем бац.

Дунен чу йоаккха ха
Хьо езаш йоаккх,
Д1а мел боаккха ког
Хьа хьамара боаккх.

Аз доаккхал ду хьох,
Во1о наьнах санна.



Сона хьамсара я хьо,
Хозлундаь хьо денна.

Из мерза машар
Дуненна кхайкабеш,
Тахан хьо чуйинна
Къахъегаш йоал.

Хамхоева Жимсари

Бахалба г1алг1ай

МОХК

Эздийча к1антий духья, бахалба хьо, са мохк.
Дикача ноаной кьина, латталба г1алг1ай мохк.
Беза ховчунга мара хьо д1акхоачаргбац,
Дуне довзачунна мара хья хам булургбац.

Гой шоана лакха лоамаш, сигала бухь кхийтта,
Д1а ма бовлба малх а, шун духья хьалкхийтта.
Т1абрьюкье а билла, са мохк теркабеш
Латта лакха лоамаш, вай доазув лорадеш.

Хьяьна да хья лаьтташ,
Хья сигале ц1ена я.
Сийленца кхебаь к1антий
Хья керахья дукха ба.

Бахалба хьо, са мохк, эздийча к1антий духья.
Цар дикача даьй-ноаной дегаш хьестар духья.
Латт хьо лаьттан юкье, хьай куц тоа даь.
Хозаг1а йола ч1егилг дунен кьоагая!

Даъхе

Хьо дегаг1озал я, дог тохадолийташ,
Хьо б1арга товр деш я, б1арг бузабеш,
Хьо сина й1овхал я, са парг1атдоаккхаш,
Хьо Даъла везар я, хьамсара Даъхе!

Малхбоалехъа, малхбузехъа мел дола лоамаш
Хъа сий деш, б1аьшерашка ураайтга латт,
Шерагара-шерага хъа к1ийле й1оахъеш,
Моажа малх хъа доазон т1а го боахаш кхест.

Еза хьо сил дукхаг1а, са боча Даъхе,
Безамо хьох хьерчаш ший амар тел,
Дог сихаг1а детталу, ц1ий корзаг1доахаш,
Ший юхъ хьона йовзийташ т1авоаг1ачун.

Цхъаь волчоа а цхьоал фуй хайтац 1а,
Даъхе, мискачоа сагото фуй хайтац,
Камаьрша доаржадий хъай д1айха ткъамаш,
Нана хиле, хъай дезал 1а каралувц!

Хашагульгов Али

Г1алг1айче

Дег чура йолалу Г1алг1айче.

Уйла мо мара доазув долаш яц.

Керте хьалбоал малх, когошка – чубуз.

Кхо бос болош я байракх – к1ай, ц1е, 1аьржа:

К1айбар – Даьла юхь, ц1ебар – маьлха дуне,

1аьржабар – 1ел.

Кхозза в1ашт1ара яь, ай долаш я Г1алг1айче:

К1ал – байнараш, юкье- дийнабараш, лакхе –

Даьла.

Даьлага кхача г1ерт г1алг1ай дегаш – г1алаш.

Сигаленах кхеташ ураг1адахад цар бовхьаш.

Бетгои малхои моаршал хетт царга.

Лоаман Г1алг1айче

Хьерак1ийг санна йола Г1алг1айче.
Хьона т1а ца отташ фу дисад!
К1езига хеташ йоассаяр хьа че –
укхаза х1анз рельсаш йохкаш латт.

Хьанна? Сенна? Мича вугаш я уж?
Дохадаьд Келера кашамаш.
Дохоргда кхы а! Никъ мел ба хьагуш
я «Камацой» ира батамаш.

Чулехкай мехка японций «кераш»
(вай техника Лоам – керза: шира),
американций студебеккераш
санна шовзткъеи диьлаг1ча шера.

Чухьалхаб т1еххьа исторе хуллаш.
мурьенна т1ехкаш цар фега йоах.
Мукхдиаь г1аг1аш мо я цар уйлаш.
Къарлуш, къардар фъаза да, йоах.

Лейменеи Озигаи юкье
бетонах бутув г1оташ еш боахк:
– Кхачан программа д1ахьоча дакъе
дакъа лоацаш ба вай лоаман мохк!

Дукха дайнад хьона, са Г1алг1айче!
1а ца озаш 1азап лаьтта дац.
Бакьда, цхьанна а шера ткьоолаг1ча
б1аьшере санна хьо ейхаяц.

Сибарег1а бахийтаб хьа дезал,
цар фу цига лергда, аьнна хет.
Бар-барайтгаза дийкьад хьа доазув –
цхьаккха висавац ца кхоачаш ц1етт.

Чудийттад тховнаш элгаций ердий
ц1ераш етташ доагадаьд декьий
кашамашка... Шоай хурдаь хьо хурдий -
яккха йоае г1ийртаб моастаг1ий.

Дуне мел латт ше даьхача мехках
даьккхар тийшача балхаца халкъ.
(Г1оазота бараш шоай лаьтта ахка
бисар.) Маьрешка кхаьчар цун хьакъ.

Кхойтта шера, чхьаг1алкхаш а ц1увзаш,
баьсса лаьттар хьо, са лоамий мохк...
Шоаш даьчох в1алла эхь-бехк ца хеташ –
укхаза х1анз рельсаш яхка боахк.

1986 ш.

Хургйолча Г1алг1ай Республика

паччахьалкхен гимн

Даькъала хиннад вай халкъ, г1алг1ай, –
воай мехках вай кхийнад.

Турпала хиннад вай халкъ, г1алг1ай, –
хоарцонех вай теннад.

Турпала хиннад вай халкъ, г1алг1ай, –
хоарцонех вай теннад.

Хьаькъал ма эшалда вай баьрче,
Маьрша вахар кхоллаш.

Яхийла даим вай Г1алг1айче
кортамукъа йолаш!

Яхийла даим вай Г1алг1айче
кортамукъа йолаш!

1991 ш.

Даъхенга

Сизифа кхера санна
Ба хьоцара са безам.
Хьо дукхаг 1а мел еза –
Халаг 1а да сона.
Хьо езачоа дукха гу.
Хьо езачун дукха да
Динза даргдоацаш.

Хашагульгов Мохьмад

Даъхе

Бларг мелкхоачача лоамашта юкье,
Белгал бола Бешлоам – корта санна
Дукхача мостаг1ий гонна
Белгал я хьо са хьамсара даъхе.
Доккхача хьинарца хьал совдоахаш,
Лоамах доаг1а из Тирк санна сиха
Лаг1а т1ара вокх лаг1а т1а ювлаш,
Хьо йода кхы а хозача бухьага.
Нагахьа-хьа доазув дохо вена
Б1еха моастаг1а вайна холойя
Вай Ц1еча Эскаро из тевергва,
Тебу коч т1аелла, волчча моттиге.
Хьо еза сона геттара дукха,
Со ваь наха Даъхе сийлахь – йоккха,
Ц1ена тешам лу аз Даъхе хьона
Хьо лоро массаж а хилар кийча.

Цечоев Хаматхан

Г1алг1ай мохк

Лакха лоамаш, сийдола г1алаш,
Къаман сийле цар хъахьокк.
Даьхен д1атела турпала арг1аш,
Ба аз бувцар Г1алг1ай мохк.

Маьждиге хьеву цар Даьла,
Мискача наха саг1а доаккх.
Йотгаш латт цар Магас-г1ала,
Ба аз бувцар Г1алг1ай мохк.

Пхьена бижа наьха бала
Паччахьа пурамийца цар д1абоаккх,
Воلانдаь из къаман аьла.
Ба аз бувцар Г1алг1ай мохк.

Чахкиев Саид



Если б случилось – Отчизны лишили меня,
Я бы сердцу велел,
Чтоб стучать перестало.
Кто видал,
Чтобы дерево, крону подняв,
Прямо в небе – вне тверди земной –
Вырастало?
Если б случилось – Отчизны лишили меня
И сказали, что путь мне обратный заказан,
Я бы, имя ее талисманом храня,
Залил уши свинцом,
Чтоб не слышать рассказа,
Как погиб мой отец,
Как в промозглой ночи
Сумрак плыл над селом, по логом западая,
Как лежала в дому, у остывшей печи,
Мать, одетая в саван,
Совсем молодая...
Тот, кто выжил, – ушел и не глянул назад,
Но живым не дано позабыть об утратах.

Я сестре пятаки положил на глаза,
Мне бездомный племянник достался от брата.
Что я видел, прошел по каким пустырям?
Пел и падал,
Вставал, не напуган врагами,
Путал тропы, друзей на дорогах терял...
Но родная земля –
У меня под ногами!

Перевел Г. Русаков

Даймохк

Ва со кхеваъ хьо са Даймохк,
Хьо са дагара боалаш бац,
Малх хъажарах, дарз хъакхарах,
Са хьо боацача дуне дац.

Нагахъа хьоцара къаьста виссача,
Аз хьо голцца хало оз,
Хъа йловхала со влоахвича,
Мол аз мезал мерзагла модз.

Ворххе лоамал дехъа вагле,
Йолал члоаглагла ла со хьест,
Новкъа воде, балха воалле,
Массе уйла хьогахъа лест.

Аз укх доккхача дунен тла
Чам ца боаккхаш фу дисад?
Бакъда, меннабац аз, Даймохк,
Хъачул мерзагла бола кад.

Даъхенга

Со венав уйлах вага, вахар зе,
Хьо йоландаъ, Даъхе, со кхеваър,
Са лоамарой 1а баъндаъ иразе,
Т1ехъен ираз 1а дундаъ шаър.

Хъа кхоаненна беш кхеш со а воал,
Массе халонца лоаттабеш т1ом,
Цхъабакъда, сона ч1оаг1а дагабоал
Сай хана кхачаргбоаца сом.

Малх 1аткъарах е дувларах ду1аш,
Йовргъяц аз хьона 1оаю фос,
Тахан сай бешах деш дола зизаш
Я керттера са дегаг1оз.

Де лерх1ар динза хадаргба са никъ –
Ма хийла цунах хьона вас –
Аз сай зизишца кхебеш бола никх
Хьо йоаачоа кхебац хьона аз.

Цо тоъал хана лоатторгда ший модз,
Техъено боахаргба цох чам,
Хъа кхоанен оаз тахан са лергва хоз,
Гу сона турпала цун ши ткъам.

*Шолжа-Гала
Декабрь 1957 ш.*

Чахкиев Саид

Галг1ай Республика паччахалкхен гимн

Г1алг1айчен лоамашка латгача г1алай
Ха-зама яларах сий довргдац ц1аккха.
Майралца, деналца бовзаш ба г1алг1ай,
Шоай ц1и цар лоаттаяьй даиман лакха.

Г1ехьаоалар:

Халкъашца, къамашца доттаг1ал долаш,
Барт-цхьоаг1о, машар цар кхайкабу лаьтта.
Г1алг1айче, Г1алг1айче, ди-г1ехьа тоалуш,
Яхийла Г1алг1айче, дуне мел латта.

Г1алг1ай ба хьаьнала бахаш шоай лаьтта,
Харцонна г1ехьа уж хиннабац ц1аккха.
Хийла дог дожарах керара даьтг1а,
Мегадац царгара эхь-эздел даккха.

Г1ехьаоалар:

Халкъашца, къамашца доттаг1ал долаш,
Барт-цхьоаг1о, машар цар кхайкабу лаьтта.
Г1алг1айче, Г1алг1айче, ди-г1ехьа тоалуш,
Яхийла Г1алг1айче, дуне мел латта.

Палглай ба дог-цлена, цлена я уйлаш,
Лоамашка бухдувла шовдан хий санна.
Шоай сина хьинарца халонех бувлаш,
Дала ший возалца ба иман денна.

Тлехьаоалар:

Халкъашца, къамашца доттагла ал долаш,
Барт-цхьоагло, машар цар кхайкабу лавтта.
Глалглайче, Глалглайче, ди-тлехьа тоалуш,
Яхийла Глалглайче, дуне мел латта.

Гимн Ингушетии

Наш народ велик, бесстрашен,
Верен слову, и не счесть,
Сколько гордых древних башен
Воплотили нашу честь.

Высоки, как эти башни,
Словно кладка их, тверды,
Мы вершим свой труд всегдашний
По законам доброты!

Всех людей объединяя,
Всех друзей, как жизнь, любя,
Ингушетия родная,
Отстояли мы тебя!

Так живи, цветы все краше,
Мощь и силу набирай,
Солнце наше, счастье наше,
Наш родной ингушский край!

Дружба нам всего дороже,
Вера нам всего родней –
Побеждаем бездорожье
На пути к вершине дней.

Одолеем все невзгоды,
Ибо с нами сам Аллах,
Да продлятся наши годы
И останутся в веках!

Утихает непогода,
Солнце тянет к нам лучи,
И чисты сердца народа,
Словно горные ключи.

Так живи, цветы все краше,
Мощь и силу набирай,
Солнце наше, счастье наше,
Наш родной Ингушский край!

Перевел Г. Онанян

Ингушетия

Где горы вечные,
Где зори млечные,
Где тьма зловещая
Ушла с вершин,
Лежит свободная,
Сынами гордая,
Высокогорная
Страна Мужчин.
Э-гей, э-гей!
Страна Мужчин.

Живым содружеством
Ума и мужества
Народу служишь ты,
Как верный сын.
И все чудеснее
Восходит песнею
Твоя ровесница –
Страна Мужчин.
Э-гей, э-гей!
Страна Мужчин.

Единством крепкие,
Мы мира требуем,


Мы в счастье веруем
Все как один!
Вольнолюбивая,
Миролюбивая,
Трудолюбивая
Страна Мужчин!
Э-гей, э-гей,
Страна Мужчин!

Святая Ингушетия

Земля моих предков, родная,
С тобой мои думы и сны,
Живи, лихолетья не зная,
В лучах незакатной весны.

Мой край, ты как лучик рассвета,
И в сердце – весенняя трель,
Огромная наша планета –
Твой дом и твоя колыбель.

В весенний цвет одетая,
Поэтами воспетая,
Святая Ингушетия моя,
Вишневыми рассветами



И зорями согретая,
Свободная и гордая земля!

Цветеньем сменилось ненастье,
Вновь строят свой храм ингуши,
И это огромное счастье,
Великая радость души.

Любые пройду я невзгоды.
Горю я желаньем одним:
Быть малой частицей народа,
Быть сыном достойным твоим.

В весенний цвет одетая,
Поэтами воспетая,
Святая Ингушетия моя,
Вишневыми рассветами
И зорями согретая,
Свободная и гордая земля!

Чахкиев Ювсан

Г1алг1айче

Хьо ца1 йоацар укх дунен т1а
Кхы тха цхъаккха моттиг яц,
Нана санна, дукха еза
Тха хъамсара Г1алг1айче!
Хьох тха догъэккхийта г1ерташ
1азап дуккхаз оттадаьд,
Хъайбаш санна, вагонашка дехкаш
Мехках даьха хъувзадаьд.
Хало йоккха т1аотгараг1
Деха, делхаш хъайзадац,
Моцала б1огордовлараг1
Саг1а дехаш лийннадац.
Хьох къостадаь долча хана,
Тха са массаж хьоца дар.
Хъа лаьтан коана накъа ийца,
Оаха наккха т1а лелаййир.
Тхоай лаьтган ч1егилг ц1аккха,
Дог а дилла ютаргъяц.
Хъа хъал лакхде, хъа сий даккха
Тхоай низ, хъаькъал кходергдац

Даймохк

Деррига дуне хъа дале а,
Дог ца деле пайда бац,
Сина дезар дицдалийта
Цхъанна низа могоаргдац,
Хьох со хъегаш волча хана,
Сийрда малх а маьлхара бар,
Со вар аьнна хьона гаьна,
Дог са даим хьоца дар,
Хьоца велаш, хьоца велхаш
Со ца хилча – со хъа вац,
Хьоца доаца ираз лехаш,
Дог са цлаккха хиннадац,
Даймохк, фуннаг1а т1аотгарах,
Хьох ца къасте г1айг1а яц,
Хьоца мара цхьаккханахъа,
Сатем цлаккха хург ма бац.

Г1алг1ай къам 1овда,
Гораоттаде,
Мел долчох довха,
Ц1ендаь х1алакде
Г1ийртад дуккхаза
Гаьнара уха г1аьраш,

Россе жандармаш,
Сталина эраш,
Тийшаболх боаллаш
Лоаллаха бахараш,
Вежарий, яхаш,
Хоза дувцараш.
Казахий ара
Гокхайса леладаьд,
Хьалбиззал кера
Яа йоацаш хиннад

Илли

Россия яхача боккхача вай мехка
Тешаме йолаш хьо йоагIа ГIалгIайче.
Цун низца, лоIамца дегIаух хьо чехка,
Вай даьша йийзандаь цунца шоай баьчче.

Тоалойла, хозлойла ер вай республика –
Са санна дукха беза вай Даймохк.
Барт цаI хиларца ба вай низ, йоал вай ка,
Лоалахошца машаре вай ма доахк.

Беркате я вай лоаме, хьунаш, аренаш,
ДIадийнар дика хьувкъаш да вай лаьтта.

Вайна ма хиннай дукха цхъа хала ханаш,
Ца дов къувса а хинна ма дац атта.

Цлаккха хинабац вай мохк хланз мо тоабенна,
Вайна бессаб Даъла боккха къахетам –
Даха, деша, дуне довза парглато я яьнна,
Баържаб бусалба ди, бу вай цу дикан хам.

Са даъй мохк – Г1алг1айче

Форда хин талг1еша лувчабу,
Моакхаза берд санна, хьо ц1ена,
Хьо ч1оаг1а латталба, са Даъймохк!
Сийрда малх хъежалба хъа лаьтта,
Ма далда кхы лаържа из ду1а,
Малх къайла боаккхаш доа баъде дохк.
Хъа аре, хъа лоамаш – хъа лаьтта
Тха дега деза да, Г1алг1айче!
Хьол хъамсара укх Даъла дунен т1а
Кхы моттиг тха ма яц, Г1алг1айче.
Шоай ха, низ, яхь йола хъа клантий
Хьо й1аьхий хилийта д1алуш ба.

Хъа эздий, тоам бола мехкарий
Хьо хозъеш, хъа сийле лакхъеш ба.
Хъа аре, хъа лоамаш-хъа лаьтта
Тха дега деза да, Г1алг1айче!
Даиман укх Даьла дунен т1а
Хьо маьрша яхийла, Г1алг1айче.
Тха Даьй мохк, хьо бохо лоаттабу
Лоалахой тийшаболх тхона бовз.
Хьо бовзаш, бохабе ма г1ийртад
Габнара хъаиха г1аьрахой ц1оз.
Хъа аре, лоамаш-хъа лаьтта
Тха дега деза да, Г1алг1айче!
Хьол хъамсара укх Даьла дунен т1а
Кхы моттиг тха ма яц, Г1алг1айче.
Сталина тхо мехках даьхача
Тхона хьо ц1аккха йицъеннаяц.
Хьох хъегаш яьккхар из къиза ха,
Бакъда хьох дог дилла хиннадац.
Хъа аре, хъа лоамаш-хъа лаьтта
Тха дега деза да, Г1алг1айче!
Даиман укх Даьла дунен т1а
Хьо маьрша яхийла, Г1алг1айче.
Малаг1а зе-зулам даьд вай Россена
Х1ирашта баллала г1алг1ай мохк?

Россе хьакимаш, шо фу бала бена,
Фу тлакьяьча тхона фу де доажк?
ХІана дитац оаш тхой лаятта даха?
Тхой мехках хІана хьегдау?
ХІана дитац тхой даьй лаятта аха?
КІийлена бІу хІана увттабу?
Маца дІадаргда тха коара таьзет,
ХІираша лоаттабу тийшаболх?
Оаш къамашта юкье мотт хІана бетт?
ХІана хьею гоамал, даьра дорх?

Чахкиев Юсуп

Даъхе

Я хьо, даъхе, кьахьегама,
Зиза тохаш латга беш,
Болх бе, деша, салогама
Наъкъаш наха да долхаш.

Вай Сталински Конституци –
Никъ хьахьувкха седкьа ба.
Даъхе, ираз хьоца деций,
Деггюз безам хьоца да!

Коталоний оаз я хозаш,
Вахар денна тоалуш латт.
Дог, хьазилг мо, кер чу ловзаш,
Иразах са дизаь латт,

Боахамах хье тоалуш санна,
Низах а хьо чоаглуш я.
Вахар дода илли хинна!
Илли ала безам ба!

Даъхе, сица велавенна,
Аз низ, хьинар хьона лу.
Хьогар эшар дехаш сайна,
Хьоца дика воахалу!

Яндиев Джамалдин

Алал сога, са Даъхе

Алал сога, алал сога, са Даъхе,
Мишта яр хьо хьалха яхаш?
Ма горий сона хьо боагача маълхе
Аьрга таьзет дилла елхаш.
Алал сога, алал сога, са Даъхе!

Алал сога, алал сога, са Даъхе,
Фу дар хьа хьалха лелаш?
В1алла х1аман хьо йоацаш даькъе
Ма горий сона хьо хала яхаш.
Алал сога, алал сога, са Даъхе!

Дагадоаг1ий хьона дахчан нохарца
Хье лоаман босах гота яьлла?
Зунгата диллал доацча иразаца
Хье во1 венна нана мо йийлха.
Алал сога, алал сога, са Даъхе!

Дагадоаг1а сона кьело, хьацаро
Хьа г1елбаь хинна миска ког,
Мискача, халача, кьеча вахаро
Хьа делхош хинна г1ийла дог.
Алал сога, аьлал сога, Даъхе!

Даъхе

Тахан со г1озваънна, дог делаш,
Безаме б1арахъеж хьона, Даъхе!
Вода со г1адваха, дог делаш,
Кора ца доаг1аш ираз хьа маъхе.

Фордаш хинна латт хьа кхаш,
Йистера-йисте б1арг ца кхоачаш,
Тоабеннача мехкарий мо лепаш бесаш,
В1алла б1аргагуча г1ай доацаш.

Бутт мо сийрда я хьо Даъхе,
Ираз да сийрдадаънна лепаш,
Б1арг кхачац ираза бухе,
Малх а ба камаърша лепаш.

Ва са еза, дошо, Даъхе!
Хьа сийрдача накъях со теш,
Ваг1аргва со тоъал хьа маълхе,
Дошоча хьоасаца хьона догам деш.

Даъхенах йола стихаш

Даъхе, Даъхе,
Ва дошо Даъхе!
ДӀаэца са вахар,
Са уйлаш, –
Кора ца доагӀаш
Ираз хъа маъхе,
Аз хъона тийнна
Бетгала бийсаш.
Ва са хоза Даъхе!
Аз хъона лу се,
Ӏа е сона хъай
Бакъахъара кхел,
ВагӀаргва со
Хъа маълхе,
БӀарга ца гуш хъа
Из аьрга кхел.

Даъхенга

Ӏа со везаш теркаварах.
Ӏа со низбенна кхеварах,

Дув буъ аз хьона
Хьа га ца хувца,
Дош лу аз хьона
Хьа сий ца дохка.

1а дуне сийрда даьккхандаь,
Са дог, са б1арг г1озбаьккхандаь,

Дув буъ аз хьона
Хьа га ца хувца,
Дош лу аз хьона
Хьа сий ца дохка.

Езача йи1ий б1арг санна,
Ваьча наьна дог санна,
Хьо лорае дув буъ аз хьона.
Сийдола, ва са Даьхе!

Родина

Иду я
И сердцем ликую
На лоне привольной земли.
Кто радость узнает такую
От милой Отчизны вдали?

Красуйся в девичьем уборе!
Кто взором окинет,
Скажи,
За морем –
Широкое море
Полей без единой межи?

О, как ты смеешься, родная!
Ты лунного лика светлей.
Лучистое солнце, играя,
Сияет над ширью твоей.

Я верю дороге широкой:
Ты сердце уводишь в простор.
Взгляни:
Для тебя, синеокой,
Я золотом вышил узор.

1938 г.

Лургъяц Даъхе

К1айи хозеи гучахь дувцаш,
Уж б1еха дегаш чудехка,
Михо санна шоай никъ хувцаш,
Ц1и тоха доахкар шо мехка.

Бѣхалашта кара даха,
Даъхе моастагѣашка еха,
Моастагѣий сийна цѣи теха,
Довла гѣртар шо тха мехках.

Цу къаьнача пхъарах тийша,
Газа можага ладувгѣаш,
Доахкар шо болх бе тийша,
Бертий мо даъхен тѣа хъувзаш.

Бѣхалаш, дезац шо дега,
Шо цхъанна хѣаман маъхе дац.
Бѣаьсти хиш мо цѣеш ѣоъахийта
Яьккха Даъхе оаха шоана лургъац.



Расскажи мне, страна, побеседуй со мной,
Как жила ты, родная, прежде?
Я видал тебя согнутой в холод и зной
И рыдающей в черной одежде,
Я запомнил, как деревянной сохой
Твоих гор бороздили тело.
Как бродила в отрепьях тропею глухой,
Исподлобья всегда ты глядела.

Как покорно несла ты хребтов горбы
И сызмальства сохла в печали,
Как протяжно скрипели твои арбы, –
Я запомнил их скрип шакалий.

Как неволя с нуждой – от тебя ни на шаг,
Всюду нищенства были приметы,
И казалось: голодная свора собак
Изорвала твои бешметы.

На куски тебя каждый тогда межевал,
Грязь по осени, а весной
Вольный дождик крышу твою размывал,
Крыша сакли была земляною...

Свирипееет от раны медведь, говорят.
Будто раненные медведи,
Твои дети дрались, с другом друг, с братом брат,
И соседей громили соседи.

Помню, лгал тебе хитроумный мулла
О пленительных куцах рая...
Расскажи мне, страна моя, как ты жила,
Как жила ты, всегда умирая?

Не хочу и во сне твой позор увидеть!
А хочу одного лишь я в жизни, –
Я народу хочу свою песнь передать
О моей обновленной отчизне.



Родина, Родина молодая!
Лучшие песни мои бери.
Лучшей радости не желая,
Над ними просиживал я до зари.

Что милей твоего материнского взгляда?
Ты растила меня за годом год.
Я твой сын. Возьми из сыновнего сада
Мой первый, мой ранний плод.

1938 г.

Даъхе

Тахан со г1озваьнна, дог делаш,
Безаме б1арахъеж хьона, Даъхе!
Вода со г1адваха, дог делаш,
Кора ца доаг1аш ираз хьа маъхе.

Фордаш хинна латт хьа кхаш,
Йистера-йисте б1арг ца кхоачаш,
Тоабеннача мехкарий мо лепаш бесаш,
В1алла б1аргагуча г1ай доацаш.

Бутт мо сийрда я хьо, Даъхе,
Ираз да сийрдадаьнна лелаш,

Б1арг кхачац ираза бухе,
Малх а ба камаърша лепаш.

Ва са еза дошо Даъхе!
Хъа сийрача накъах со теш.
Ваг1аргва со тоъал хъа маълхе
Дошоча хъаъсаца хъона догам деш.



Юха ала сона, дагалаъце,
Тирка йисте даъха иллеш,
Беттала бийсаш йицъенна еце,
Илли даккха, оаз айийй.

Нагахъа хъайна со вицвеннавеце,
Уж наъна лоамаш декадеш,
Юха ала сона, дагалаъце,
1айха Тирка йисте даъха иллеш.

Массаг1а б1аъсти, массаг1а гуйра,
Вай къаъстача денз, д1аяхай,
Маътт-лоам т1ара дехка 1уйра
Массаза, ткъам теха, г1ийтгай.

Ха д1аяха яле а, сона-м дагадоаг1а,
Тирка талг1еца бетта з1анараш лайза,
Маъре бодача седкъага
Вай безаме ураг1а хъийжа.



Я люблю вас, горы, за то,
Что, гордясь своей высотой,
Не гнушаетесь вы земли.
Я люблю вас, горы мои!
Среди ваших вершин и скал
Я рожден был и счастье искал,
То, которого бедная мать,
Жизнь прожив, не смогла сыскать.
Вашу бронзу люблю и медь, –
Дай вам бог их вечно иметь! –
Быстрых соколов, гордых орлов,
Что парят меж ваших хребтов.
Вы вспоили меня водой,
Ледяной, родниковой, живой...
Целомудрие ваших озер
Мне любовью туманит взор.
Я люблю вас, горы, за то,
Что, бродя босым средь хребтов,
Злые ветры я побеждал
И пощады от них не ждал.
Древних башен сырой гранит
Память предков моих хранит.
Это вы мне их сберегли.
Вам я кланяюсь до земли.

Содержание

Албаков Джабраил

Галг1айче, хьо еза сона 3

Бериханов Джабраил

Дехенцара безам 5

Ведзижев Ахьмад

Галг1айче 7

Вышегуров Магомед

Галг1айче, поэташа 10

Галг1айче 11

Галг1айче 12

Моя Ингушетия 13

Галг1ай къама хетаяь назам 15

Галг1ай назам 16

Вышегуров Мохьмад

Сона-м еза Хьо 18

Гагиев Гирихан

Даьхенах дола илли 20

Разговор с Ингушетией 22

Земля отцов 23

Ингушетия 25

Бахалба Даймохк 26

Все стремится к земле	27
Галглайче	29
Даьй лаьттага	30
Даьхе, Даьхе.....	32
Даьхе, Даьхе.....	32
Даьхенга	33
Дег тIара	34
Земля отцов... ..	35
К Ингушетии	36
Осторожно на траву ступаю.....	37
Может, против истины грешу	37
Молитва к родному краю	38
Небо Отечества.....	41
Хьа духьа лалва со	43
Яхийла Даьхе.....	44
 <i>Гамботов Борис</i>	
Галглайче	46
 <i>Горчханов Бадрудин</i>	
Галглайченга	48
 <i>Дидигова Раиса</i>	
Родная Ингушетия	49
Цвети, республика!	51
 <i>Дударов Урусхан</i>	
Даьхенга	52

<i>Зязиков Багаудин</i>	
Страна, где мы живем.....	54
<i>Кодзоев Нурдин</i>	
Г1алг1айче	56
<i>Кодзоева Ашат</i>	
Даьхенах	58
<i>Льянов Магомед</i>	
Г1алг1айче	61
Г1алг1айче	62
Са дошо Г1алг1айче.....	64
Хьо хестаеш аз илеш дохаргда.....	66
<i>Льянов Мухьмад</i>	
Г1алг1айченга.....	67
<i>Махлоева Рукет</i>	
Даймохк.....	70
<i>Мерешков Султан</i>	
Г1алг1айче	72
Вай Г1алг1айче (гимн)	73
Г1алг1айче, са даьй баьха з1амига лаятта ...	74
<i>Муталиев Хаджи-Бекир</i>	
Родина	76
Даьхенга	77
<i>Муталиев Хьаж-Бийкар</i>	
Даьхе.....	79

Мякиев Асхаб

Г1алг1айче 82

Ингушетия 83

Озиев Салман

Даьхен кулг 85

Даьхе 85

Даьхе ираз 1алашде 87

Даьхенцара безам 88

Миччахь дале, ларга-гаьна 90

Осмиев Хамзат

Родина моя 91

Родная земля 92

Плиев Амир

Г1алг1айченга 94

Родина 95

Плиев Магомед-Саид

Г1алг1айче (Гимн) 97

Нана – Даьхе 99

Отчизна 100

Даймехкага 102

Айе россен, вай даймехка байракхаш 103

Г1алг1айче (гимн) 104

Г1алг1айче 106

Тумгоева Люба

Ингушетии 108

Угурчиев Азамат-Гирей

Глалглайче	110
Глалглай паччахьалкъен (гимн)	111
Даьхенга	112
Отчизне	114
Са хьамсара мохк илли	115
Хьол хозагла мохк Укх дунен гла бац...116	

Хамхоев Ахмед

Глалглай мохк	118
Даьхе.....	119
Ингушетия	121
Сона Даьхе еза.....	122
Даьхенцара уйла.....	123

Хамхоев Ваха

Тха зламаг Даьхе	125
------------------------	-----

Хамхоев Дауд

Глалглайче	126
------------------	-----

Хамхоева Жимсари

Бахалба глалглай мохк.....	128
Даьхе.....	129

Хашагульгов Али

Глалглайче	130
Лоаман Глалглайче	131
Хургйолча Глалглай Республика паччахьалкъен гимн	133

Даьхенга	134
<i>Хашагульгов Магомед</i>	
Даьхе.....	135
<i>Цечоев Хаматхан</i>	
Галг1ай мохк	136
<i>Чахкиев Саид</i>	
Если б сталоь	137
<i>Чахкиев Капитон</i>	
Даймохк.....	139
Даьхенга	140
<i>Чахкиев Саид</i>	
Галг1ай Республика паччахалкхен гимн ..	142
Гимн Ингушетии	143
Ингушетия	145
Святая Ингушетия.....	146
<i>Чахкиев Ювсан</i>	
Галг1айче	148
Даймохк.....	149
Илли	150
Са даьй мохк-Галг1айче	151
<i>Чахкиев Юсуп</i>	
Даьхе.....	154
<i>Яндиев Джамалдин</i>	
Алал сога, са Даьхе	155

Даъхе.....	156
Даъхенах йола стихаш	157
Даъхенга.....	157
Родина	158
Лургьяц Даъхе	159
Расскажи мне, страна	160
Даъхе.....	162
Родина, Родина молодая!	162
Юха ала сона, дагалаьце.....	163
Я люблю вас, горы, за то	164

Министерство культуры Республики Ингушетия
Национальная библиотека Республики Ингушетия
им. Дж. Х. Яндиева

Поэзе антологи

Са дошо ГалгIайче!

Моя Ингушетия

Оттадаьр Патиев Йоакъан

Составитель Якуб Патиев

ООО «Южный издательский дом»
344029, г. Ростов-на-Дону,
пр. Сельмаш, 90а/176, офис 1207,
тел./факс: 8 (863) 2-000-273, 2-000-274.
E-mail: skpress@aaanet.ru

Тираж 500 экз.

